

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ
Навчально-науковий інститут економіки і управління
Кафедра фінансів

«До захисту в ЕК»

Директор інституту

_____
(підпис)

Олег ШЕРЕМЕТ
(ім'я та прізвище)

«__» _____ 2025 р.

«До захисту допущено»

Завідувач кафедри

_____
(підпис) Лада ШІРІНЯН
(ім'я та прізвище)

«__» _____ 2025 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
НА ЗДОБУТТЯ ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ БАКАЛАВРА

зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(код і назва спеціальності)

освітньо-професійної програми Фінанси, банківська справа та страхування
на тему: **Шляхи удосконалення кредитної політики комерційного банку**

Виконав: здобувач 5 курсу, групи ЗФІ-5-4

Воронець Микола Сергійович
(прізвище, ім'я, по батькові повністю)

_____
(підпис)

Керівник: Шірінян Лада Василівна
(прізвище, ім'я, по батькові повністю)

_____
(підпис)

Рецензент _____
(ім'я та прізвище)

_____
(підпис)

Я, як здобувач (ка) Національного університету харчових технологій, розумію і підтримую політику університету з академічної доброчесності. Я, не надавав (ла) і не одержував (ла) недозволеної допомоги під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Здобувач (ка) _____
(підпис)

Київ – 2025 р.

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Інститут (факультет) Навчально-науковий інститут економіки і управління

Кафедра фінансів

Освітній ступінь бакалавр

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(шифр і назва)

Освітньо-професійна програма Фінанси, банківська справа та страхування
(назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри фінансів

/Лада ШІРІНЯН/

«_____» _____ 2024 року

З А В Д А Н Н Я

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧА

Воронець Микола Сергійович

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи Шляхи удосконалення кредитної політики комерційного банку
керівник проекту (роботи) Шірінян Л.В., д.е.н., проф.

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом закладу вищої освіти від «30» серпня 2024 р. № 669-КС

2. Строк подання здобувачем роботи 10 лютого 2025 р.

3. Вихідні дані до роботи _____

підручники, навчальні посібники, монографії, періодичне видання, статті, звітність комерційного банку, статистичні данні, законодавча база.

4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) _____

Розділ 1. Теоретичні основи кредитної політики комерційного банку

Розділ 2. Аналіз діяльності АТ «ОТП БАНК» та його кредитної політики

Розділ 3. Шляхи удосконалення кредитної політики комерційного банку

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень) _____

Рис. 1.1. Організація формування кредитної політики банку, табл. 2.1. Динаміка активів АТ «ОТП Банк» за 2021-2023 рр., Рис. 2.1. Динаміка активів та рентабельності АТ «ОТП Банк», млн грн, Рис. 2.2. Динаміка чистого прибутку АТ «ОТП Банк», млн грн, табл. 2.3. Динаміка власного капіталу АТ «ОТП Банк» за 2021-2023 рр. табл. 2.4. Динаміка фінансових результатів АТ «ОТП Банк» за 2021-2023 рр., табл. 2.5. Коефіцієнтний аналіз фінансової стійкості АТ «ОТП Банк» за 2021-2023 роки., тис. грн., табл. 2.6. Динаміка показників нормативів ліквідності АТ «ОТП Банк» за 2021-2023 рр, табл. 2.7. Динаміка показників прибутковості АТ

«ОТП Банк», табл. 2.10. Кредити та аванси клієнтам АТ «ОТП Банк», забезпечених заставою, за 2021-2023 рр. табл. 3.1. Напрями покращення кредитної політики АТ «ОТП Банк»

6. Консультанти розділів проекту (роботи)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
I	Шірінян Л.В.		
II	Шірінян Л.В.		
III	Шірінян Л.В.		

7. Дата видачі завдання 30 серпня 2024 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ /п	Назва етапів дипломного проекту (роботи)	Строк виконання етапів проекту (роботи)	Примітка
1	Вибір теми, написання заяви і узгодження плану кваліфікаційної роботи з керівником	09.10.2024	
2	Робота над 1-м розділом та перевірка керівником	08.11.2024	
3	Робота над 2-м розділом та перевірка керівником	29.11.2024	
4	Робота над 3-м розділом та перевірка керівником	25.12.2024	
5	Оформлення роботи і подання керівникові для проходження попереднього захисту	15.01.2025	
6	Попередній захист	21.01.2025	
7	Подання кваліфікаційної роботи з підтвердження керівника на перевірку академічного плагіату.	27.01.2025	
8	Доопрацювання кваліфікаційної роботи після попереднього захисту та перевірки на плагіат, узгодження змісту доповіді та презентації з керівником, отримання відзивів на роботу	03.02.2025	
9	Підпис остаточного варіанту роботи завідувачем кафедри	10.02.2025	

Здобувач

_____ **Воронець М.С.**
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник роботи

_____ **Шірінян Л.В.**
(підпис) (прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Воронець М. С. «Шляхи удосконалення кредитної політики комерційного банку»

Кваліфікаційна робота на отримання освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» – Національний університет харчових технологій. Київ, 2025.

Кваліфікаційна робота присвячена вивченню кредитної політики комерційного банку та шляхам її удосконалення.

Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, переліку використаних джерел і додатків.

У вступі обґрунтовано актуальність теми та сформульовано мету, завдання дослідження.

У першому розділі розкрито теоретичні основи кредитної політики комерційного банку.

У другому розділі проведено аналіз діяльності АТ «ОТП БАНК» та його кредитної політики.

У третьому розділі висвітлено шляхи удосконалення кредитної політики комерційного банку.

Ключові слова: комерційний банк, АТ «ОТП БАНК», кредитна політика, кредитний портфель, фінансовий стан, фінансова стійкість, нормативи ліквідності, кредити клієнтам, кредити банкам, мінімізація кредитного ризику.

SUMMARY

Voronets M. "Ways to improve the credit policy of a commercial bank "

Qualification work for obtaining the educational and qualification level "bachelor" in specialty 072 "Finance, banking and insurance – National University of Food Technologies. Kyiv, 2025.

The qualification work is devoted to the study of the credit policy of a commercial bank and ways to improve it.

The work consists of an introduction, three sections, conclusions, a list of sources used and appendices.

The introduction substantiates the relevance of the topic and formulates the goal and objectives of the study.

The first section reveals the theoretical foundations of the credit policy of a commercial bank.

The second section analyzes the activities of JSC "OTP BANK" and its credit policy.

The third section highlights ways to improve the credit policy of a commercial bank.

Keywords: *commercial bank, JSC "OTP BANK", credit policy, credit portfolio, financial condition, financial stability, liquidity ratios, loans to clients, loans to banks, credit risk minimization.*

ЗМІСТ	Стор.
ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ.....	8
1.1. Економічна сутність кредитної політики комерційного банку.....	8
1.2. Чинники впливу на кредитну політику комерційного банку.....	...13
1.3. Типи кредитної політики комерційного банку.....	16
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ АТ «ОТП БАНК» ТА ЙОГО КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ.....	21
2.1. Загальна характеристика АТ «ОТП БАНК».....	...21
2.2. Аналіз фінансового стану АТ «ОТП БАНК».....	...35
2.3. Оцінка провадження кредитної політики банку.....	41
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ	...51
3.1. Заходи щодо удосконалення формування кредитної політики банку.....	51
3.2. Підходи АТ «ОТП Банк» до мінімізації кредитного ризику з метою підвищення якості кредитного портфеля.....	57
ВИСНОВКИ.....	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	71
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність теми. Досконалий механізм формування та реалізації кредитної політики у вітчизняних банках стає можливим завдяки використанню нагромадженого в світі досвіду досягнення економічного зростання за допомогою саме фінансово-кредитних важелів управління. У зв'язку з цим особливо актуальними є теоретичні та практичні дослідження проблем формування та реалізації кредитної політики банків та особливостей їх кредитних відносин із позичальниками.

Питання економічної сутності кредитної політики та окремі аспекти кредитних відносин банків знайшли відображення у дослідженнях таких вчених, як Балянт Г. Р. та Галіцейська Ю. М.; Владика Ю. П., Турова Л. Л. та Тарасенко Т. В.; Вовчак О. Д., Руцишин Н. М. та Андрейків Т. Я.; Гуцал І. С., Дзюблюк О. В., Д'яконова І., Лагутін В. Д., Майорова Т. В., Примостка Л. О. та ін.

Водночас, науковці продовжують проводити теоретичні дослідження та надавати практичні рекомендації стосовно розв'язання проблем удосконалення кредитної політики з позиції впливу на ефективність банківської діяльності, а отже, впливу на економічну систему в цілому.

Саме тому актуальною залишається зазначена проблематика, що і обумовлює мету кваліфікаційної роботи, її завдання та зміст.

Метою кваліфікаційної роботи є вивчення основ кредитної політики комерційного банку та надання пропозицій щодо її вдосконалення.

Для реалізації поставленої мети необхідно вирішити такі **завдання**:

- розкрити економічну сутність кредитної політики комерційного банку;
- визначити чинники впливу на кредитну політику комерційного банку;
- вивчити типи кредитної політики комерційного банку;
- надати загальну характеристику АТ «ОТП БАНК»;
- провести аналіз фінансового стану АТ «ОТП БАНК»;
- оцінити провадження кредитної політики в АТ «ОТП БАНК»;

- визначити заходи щодо удосконалення формування кредитної політики банку;

- розглянути підходи АТ «ОТП БАНК» до мінімізації кредитного ризику з метою підвищення якості кредитного портфеля.

Об'єктом дослідження є кредитна політика комерційного банку.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні аспекти удосконалення кредитної політики комерційного банку.

Методи дослідження. У роботі використовувалися методи загальнонаукового пізнання економічних процесів, зокрема: індукції, дедукції, аналізу, синтезу, синергетичний підхід; методи теоретичного узагальнення та порівняння; статистичний аналіз – для вивчення, групування, порівняння, оцінки та інтерпретації фактичних даних про діяльність комерційного банку; системний підхід до аналізу фінансового стану банку; табличний та графічний методи.

Інформаційною базою дослідження є праці вітчизняних і зарубіжних вчених, що стосуються кредитної політики комерційного банку, законодавчі акти, нормативна документація Національного банку України, фінансова звітність АТ «ОТП БАНК», Інтернет-ресурси.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

1.1. Економічна сутність кредитної політики комерційного банку

Кредитна політика банку є початковим етапом здійснення кредитного процесу в банку. Під час розроблення кредитної політики закладаються базові принципи, стандарти, критерії та ліміти кредитування, тобто формуються цілі кредитної діяльності банку, на які орієнтуються при ухваленні управлінських рішень, обов'язкових до виконання всіма структурними підрозділами банку. Кредитна політика визначає довгострокові пріоритети кредитної діяльності банку з урахуванням його місії та стратегічних цілей. Забезпечення ефективної кредитної політики банку має базуватися на врахуванні економічних законів, закономірностей управління діяльністю банку, економічних умов та потреб економічних суб'єктів, а також включати відповідні стандарти управління кредитним процесом загалом та кредитним ризиком зокрема [1, с. 402].

В сучасній українській і зарубіжній економічній літературі викладено багато визначень терміну «кредитна політика», проте, доводиться констатувати, що однозначне трактування цього поняття відсутнє. Так, наприклад, На думку Балянта Г. Р., Галіцейської Ю. М. [1, с. 403], роль кредитної політики полягає у забезпеченні зростання конкурентних переваг банку на кредитному ринку, що виражається у збільшенні його прибутку та зменшенні банківських ризиків у процесі формування ресурсної бази та ефективного її розміщення. Кредитна політика складається зі стратегії і тактики банку щодо організації процесу кредитування. Стратегія кредитної політики – це визначені банком пріоритети, цілі та завдання на кредитному

ринку. Тактика – передбачає застосування банком фінансового та іншого інструментарію у процесі реалізації поставлених цілей під час здійснення кредитних операцій, а також конкретні правила їх здійснення та порядок організації кредитного процесу.

На думку Вовчак О. Д. під кредитною політикою банку слід розуміти стратегію і тактику банку щодо залучення коштів та спрямування їх на кредитування клієнтів банку (позичальників) на основі принципів поверненості, строковості, цільового використання, забезпеченості, платності [2, с. 340].

Професор Гуцал І. С. вважає, що кредитна політика являє собою систему організаційно-управлінських заходів забезпечення діяльності з видачі кредиту із визначенням функцій та конкретних дій працівників банку, відповідальних за проведення кредитних операцій [3, с. 6].

Автори підручника «Банківські операції» за редакцією Дзюблюка О. В. визначають кредитну політику банку як сукупність заходів та дій щодо формування складу кредитного портфеля і контролю над ним як єдиним цілим, а також встановлення стандартів для прийняття конкретних рішень [4, с. 307].

Д'яконова І. зазначає, що «кредитна політика банку – це спосіб виконання послідовно пов'язаних етапів процесу кредитування, де принципи являють собою основу її визначення і спосіб її здійснення» [5, с. 36]. Це принципи поверненості, строковості, цільового використання, забезпеченості та платності.

Золотарьова О. зі своїми співавторами [6, с. 108] також розглядає кредитну політику як складову банківської політики, але безпосередньо пов'язану із депозитною політикою, у вигляді сукупності стратегічних і тактичних рішень, відображених у спеціальному документі, де визначаються перспективні і поточні цілі кредитування, його параметри та процедура, а також яка реалізується через кредитний механізм.

О. Криклій та О. Мірошниченко [7, с. 165] у практично-прикладному розумінні розглядають кредитну політику як структурно-функціональну цілісність взаємопов'язаних між собою елементів (цілей, завдань, принципів, технологій, організації), сукупність яких спроможна визначити найбільш ефективні стратегії діяльності банку на ринку кредитних послуг.

Лагутін В. Д. вважає, що кредитна політика в розрізі стратегії включає пріоритети, принципи та цілі окремого банку на кредитному ринку, а стосовно тактики – фінансовий та інший інструментарій, що використовується даним банком для реалізації його цілей при здійсненні кредитних угод, правила їх здійснення, регламент організації кредитного процесу [8, с. 64].

На думку Любар О. О. кредитну політику у вузькому сенсі можна визначити як систему заходів банку щодо кредитування його клієнтів, здійснюваних банком для реалізації його стратегії і тактики у певному регіоні в певний період часу. В широкому сенсі кредитна політика, яка є основою процесу управління кредитом, визначає, з одного боку, пріоритети у процесі розвитку кредитних відносин, а з іншого – функціонування кредитного механізму [9, с. 183].

Інша українська вчена, Майорова Т. В., зазначає, що «сутність кредитної політики банку полягає у забезпеченні безпеки, надійності і прибутковості кредитних операцій, тобто в умінні звести до мінімуму кредитний ризик» [10, с. 7].

На думку Малахової О. Л. суть кредитної політики банку полягає у розробленні концепції організації кредитних відносин між комерційним банком та його клієнтами – суб'єктами господарювання – на мікроекономічному рівні шляхом визначення послідовності дій щодо практичної реалізації кредитного забезпечення підприємницької діяльності [11, с. 6].

В Енциклопедії сучасної України кредитна політика визначається як систему заходів у галузі кредитних відносин, які реалізують центральний

банк, уряд і комерційні банки країни для вирішення соціально-економічних проблем та зміцнення грошового обігу [12].

Осташ С. принципи кредитної політики поділяє на загальноекономічні та специфічні. Щодо загальноекономічних принципів, то автор погоджується з іншими науковцями (дотримання терміну, цільовий характер, забезпеченість, платність, цілеспрямованість), а до специфічних принципів відносить ліквідність, доходність, надійність [13, с. 117].

Сеньковська О. зазначає, що кредитна політика банку «націлена на розробку та реалізацію такої оптимальної політики, яка поєднувала б економічні інтереси як банку, так і клієнта, та прийняття рішень щодо забезпечення найбільш ефективного руху фінансових коштів» [14, с. 276].

Смовженко Т. пов'язує поняття кредитної політики зі стратегією та тактикою банку щодо залучення коштів і надання їх своїм клієнтам у вигляді кредитів [15, с. 35].

Із наведених вище тлумачень поняття кредитної політики випливає, що існують різні трактування поняття «кредитна політика», серед яких можна виділити такі:

- 1) кредитна політика є складовою економічної політики банку, комплекс заходів у кредитуванні народного господарства;
- 2) кредитна політика виражає сукупність чинників, документів, і дій, які визначають розвиток банку сфері кредитування своїх клієнтів;
- 3) кредитна політика виступає методом виконання послідовно взаємозалежних процесів банку сфері кредитування;
- 4) кредитна політика – це сукупність пасивних та активних банківських операцій, які розглядаються на конкретну перспективу та забезпечують банку досягнення поставленої мети, а також вирішують завдання оптимального розподілу кредитних ресурсів.

Найбільш чітко сутність кредитної політики комерційного банку проявляється у її функціях, які поділяють на дві групи:

1) загальні функції, це функції притаманні різним елементам банківської політики;

2) специфічні функції, що відрізняють кредитну політику від інших елементів банківської політики.

До загальних функцій кредитної політики комерційного банку відносять комерційну, стимулюючу та контрольну функції [16].

Комерційна функція кредитної політики комерційного банку полягає в отриманні прибутку від проведення різних операцій, у тому числі й кредитних.

Дія стимулюючої функції проявляється в стимулюванні клієнта до накопичення вільних коштів у банках, надаючи можливість отримати додаткові доходи на розміщені кошти, для їх подальшого раціонального використання [17]. Стимулююча функція кредитної політики для банку полягає в прагненні банку залучити найдешевші ресурси на ринку на тривалий період і розмістити їх з максимальною для себе вигодою.

Під контрольною функцією комерційного кредитного банку розуміють використання всіх залучених кредитних коштів банками та їх клієнтами з урахуванням пріоритетів, визначених у кредитній політиці конкретного банку [18].

Щодо специфічних функцій, то їх полягає в оптимізації кредитного процесу [19].

Кредитна політика банку визначає завдання, цілі та пріоритети кредитної діяльності банку, кошти та методологію їх реалізації, а також порядок та принципи організації кредитного процесу.

Основною метою кредитної політики є задоволення потреб клієнтів у отриманні додаткових грошових коштів, одержання прибутку при мінімальному ризику і забезпеченні стійкості банку.

При цьому, слід зазначити, що кредитна політика не є раз і назавжди встановленою в комерційному банку. Вона має змінюватися відповідно до зміни економічних умов [20, с. 248].

Залежно від наявних ресурсів банку, можуть бути визначені такі завдання кредитної політики:

- 1) напрями кредитування клієнтів банку;
- 2) технологія здійснення кредитних операцій;
- 3) управління кредитними ризиками;
- 4) здійснення контролю у процесі кредитування.

Роль кредитної політики у кредитній діяльності банку полягає у визначенні пріоритетних напрямів розвитку, вдосконаленні банківської діяльності у процесі акумулювання та інвестування кредитних ресурсів, організації кредитного процесу та підвищенні ефективності його діяльності.

У формалізованому вигляді кредитна політика – це внутрішній основний документ банку, сформований і затверджений у відповідному порядку, що визначає основні підходи до кредитування та вимоги до позичальників, виражаючи загальний підхід та концепцію кредитної діяльності банку, встановлюючи її стратегічні основи [1, с. 403]. Будь-які відхилення від затвердженої кредитної політики неприпустимі та розцінюються як порушення, за винятком особливих випадків, рішення щодо яких має приймати правління банку.

1.2. Чинники впливу на кредитну політику комерційного банку

Визначення кредитної політики сучасного банку залежить від ряду внутрішніх та зовнішніх чинників, які впливають на його функціонування. На зовнішні фактори банк вплинути не може, але має враховувати при формуванні власної кредитної політики. Своєчасними діями банк може певним чином пом'якшити їхній негативний вплив і запобігти появі великих втрат. Щодо внутрішніх чинників, то їх вплив банк може корегувати, адже основні важелі управління кредитним ризиком зосереджені у сфері внутрішньої політики банку.

До основних внутрішніх чинників, які впливають на формування кредитної політики банку, можна віднести:

1. Клієнтоорієнтованість банку, яка полягає в тому, що банк намагається враховувати потреби та вимоги своїх клієнтів при визначенні умов надання кредитів і розробці кредитних продуктів.

2. Організація банківської роботи, яка виявляється в тому, що задля проведення ефективної кредитної політики банк забезпечує ефективність процесів внутрішнього управління, розподіл ресурсів та здійснення кредитної діяльності. При цьому велике значення має професійна підготовленість, кваліфікація та досвід персоналу банку.

3. Кредитний потенціал банку: банк оцінює свою здатність надавати кредити з врахуванням своїх фінансових ресурсів та ліквідності.

4. Стабільність депозитів: на можливість надавати кредити впливають рівень довіри клієнтів і стабільність депозитів банку.

5. Регіональна та галузева специфіка: при визначенні кредитної політики банк враховує особливості свого регіонального ринку та галузі, у якій він працює.

6. Ризик та прибутковість: важливою складовою кредитної політики є аналіз та визначення банком оптимального балансу між ризиком, пов'язаним з наданням кредитів, та прибутковістю. Важливою умовою при цьому є забезпеченість позик.

7. Цінова політика: банк встановлює ставки відсотків і комісії за користування кредитними послугами, що також впливає на його кредитну політику [21].

Зовнішні фактори пов'язані з глобальними аспектами, такими, як світова фінансова криза, економічна та політична ситуація в країні, конкуренція на ринку між банками тощо.

До зовнішніх факторів можна віднести [22, с. 185]:

1. Грошово-кредитна політика Національного банку України (НБУ): зміни в ставках рефінансування та інші монетарні інструменти НБУ можуть впливати на доступність кредитів та їх вартість.

2. Попит на банківські кредити: рівень попиту на кредити в економіці визначається підприємствами, господарствами та населенням, і впливає на рішення банку надавати кредити.

3. Загальний стан економіки держави: економічні показники, такі як зростання ВВП, інфляція, безробіття, також впливають на кредитну політику банку.

4. Рівень бюджетного дефіциту: фінансова стійкість держави і рівень бюджетного дефіциту можуть впливати на рішення банку надавати кредити.

5. Політизованість суспільства: політичні події і стабільність політичної ситуації в країні можуть впливати на кредитний ринок.

6. Рівень доходів населення: рівень доходів і платоспроможність населення впливають на попит на кредити та можливість їх повернення.

7. Здатність споживати банківські послуги: рівень освіти та фінансової грамотності населення може впливати на його здатність користуватися банківськими послугами.

8. Рівень інфляції: інфляція впливає на реальну вартість грошей і може впливати на умови кредитування.

9. Рівень банківської конкуренції: споживачі мають вибір між різними банками, і рівень конкуренції може впливати на умови кредитування.

10. Рівень цін на банківські продукти та послуги: ціни на банківські послуги також можуть впливати на вибір споживачів та рішення банку щодо надання кредитів.

Зазначені внутрішні та зовнішні фактори враховуються банками при розробці своєї кредитної політики, яка визначає умови надання кредитів і управління кредитним портфелем

Розроблена оптимальна кредитна політика з урахуванням зовнішніх та внутрішніх факторів впливу, правильної оцінки їх динаміки, екстраполяції

фінансового стану банку та його клієнтів, використання методів моделювання, економіко-статистичних методів, математичного інструментарію визначається найбільш адекватною певному етапу розвитку банку. Прийняття будь-якого управлінського рішення щоразу має супроводжуватися порівнянням можливих доходів від зміни політики з ціною цих змін [1, с. 404].

Таким чином, розробляючи та дотримуючись кредитної політики банк прагне звести ризики до мінімально можливого рівня, забезпечуючи при цьому максимально допустиму прибутковість кредитних операцій. Якщо банком розроблено продуману кредитну політику, то ефективною буде й система управління кредитним ризиком. Водночас основним критерієм, що визначає кредитну політику банку, є рівень кредитного ризику.

1.3. Типи кредитної політики комерційного банку

Будь-які вимоги з боку НБУ щодо формування та структури кредитної політики банку відсутні. Кожен банк формує власну політику, виходячи із мети та пріоритетів стратегічного розвитку [5].

Відповідно до пріоритетів у розвитку та з врахуванням рівня кредитного ризику, банк може вибирати між такими видами кредитної політики:

- агресивна,
- консервативна (обережна).
- помірна [24].

Політику банку вважають агресивною, коли її метою є швидке зростання активів та капіталу, активне завоювання ринкових позицій і максимізацію прибутку, навіть якщо це пов'язано з підвищеним рівнем кредитного ризику в умовах жорсткої конкуренції. Досягнення максимізації прибутку у короткостроковій перспективі забезпечується шляхом збільшення обсягів та періоду кредитування, пролонгації боргу, зниження вартості кредиту, охоплення максимальної кількості клієнтів та розширення присутності банку

на кредитному ринку. Реалізація агресивного типу кредитної політики супроводжується високим рівнем кредитного ризику, оскільки разом зі збільшенням частки ринку та зростанням прибутку може мати місце зниження платоспроможності банку та його ліквідності.

Кредитна політика агресивного типу визначається за наявності у портфелі робочих активів 50% кредитів. Такий тип кредитної політики реалізовується за допомогою таких методів, як:

- кредитування більш ризикових категорій позичальників;
- зменшення вартості пропонованих банком кредитів до мінімально можливого рівня;
- збільшення строків та обсягів кредитування;
- здійснення пролонгації виданих кредитів [1, с. 404].

Консервативна політика, навпаки, спрямована на мінімізацію кредитного ризику, який розглядається як головний пріоритет. Банк уникає стрімкого розширення кредитування з метою здобуття великих прибутків. Реалізуючи цей тип кредитної політики, банк скорочує коло позичальників, строки надання кредиту та його розміри, збільшує вартість кредиту. Пролонгація кредитів здійснюється винятково надійним клієнтам.

Кредитна політика вважається консервативною, якщо частка кредитів у загальному обсязі робочих активів банку не перевищує 30%. Орієнтуючись на консервативну кредитну політику, банк забезпечує свою прибутковість за рахунок кредитних операцій з низьким рівнем ризику та досягає стабільного фінансового стану в короткостроковій перспективі. У довгостроковому періоді виникає загроза втрати зайнятих позицій на ринку та конкурентних переваг на ньому.

Основними методами реалізації цього типу політики є:

- встановлення жорстких критеріїв оцінки кредитоспроможності позичальників;
- скорочення строків надання кредитів;
- зменшення обсягів кредитів;

- запровадження жорстких умов кредитування;
- підвищення процентних ставок за кредитом;
- реалізація жорстких процедур ліквідації проблемної заборгованості [1, с. 404].

Помірна стратегія, з свого боку, передбачає стабільне, поступове зростання банку, охоплення нових сегментів ринку протягом тривалого періоду та проведення операцій з меншим ризиком.

Для поміркованого типу кредитної політики характерним є орієнтування на середній рівень кредитного ризику відповідно до загальноприйнятих банківською практикою умов, що дає змогу забезпечити фінансову сталість діяльності банку у коротко- та довгостроковому періоді. Для помірної кредитної політики властивою є 30-50%-ва частка кредитів у загальному обсязі робочих активів [1, с. 404].

Формуючи свою кредитну політику, банк повинен ставити за мету оптимізацію прибутковості та рівня ризику кредитної діяльності. Упровадження кредитної політики передбачає досягнення таких цілей банку, як:

- розроблення та налагодження ефективної системи ідентифікації, аналізу та вимірювання кредитних ризиків;
- налагодження ефективної системи моніторингу і контролю за кредитними ризиками;
- налагодження ефективної системи підтримки та прийняття управлінських рішень у частині управління кредитними ризиками;
- визначення рівнів толерантності банку до кредитних ризиків шляхом встановлення лімітів, запровадження процедур, положень, методик та регламентів щодо окремих операцій та на портфельному рівні;
- розподіл обмежень серед профіт-центрів банку та налагодження бізнес-процесів у такий спосіб, щоб забезпечити найсприятливіший вплив на доходи та капітал банку; забезпечення проведення банківських операцій відповідно до встановлених лімітів, процедур, положень та регламентів;

- розмежування функцій та відповідальності підрозділів банку у процесі управління кредитними ризиками;
- забезпечення ефективної взаємодії підрозділів банку на всіх організаційних рівнях у процесі управління кредитними ризиками;
- виконання чинних вимог Національного банку України щодо нормативів кредитних ризиків та інших обмежень.

Таким чином, у найбільш загальному вигляді кредитні стратегії банку диференціюють із позиції співвідношення рівня дохідності та кредитного ризику, на основі чого виділяють три принципові типи кредитної політики банку – консервативний, поміркований та агресивний. Вибір кредитної стратегії передбачає формування альтернативних варіантів досягнення цілей кредитної політики, їх оцінку і вибір оптимальної стратегічної альтернативи для реалізації. Для цього застосовується інструментарій, що включає кількісні методи прогнозування, сценарний аналіз, інструментарій портфельного аналізу тощо.

Формування кредитної політики банку здійснюється на стратегічному рівні спостережною радою банку в межах її функцій і відповідальності перед власниками банку, вкладниками / контрагентами та органами банківського нагляду.

Організація формування кредитної політики банку – це сукупність прийомів і методів раціонального поєднання елементів керуючої підсистеми (суб'єктів управління) із внутрішніми факторами, що впливають на формування кредитної політики в часі та просторі. У цьому розумінні організація формування кредитної політики банку повинна забезпечити створення найбільш сприятливих умов для досягнення цілей кредитної політики банку у визначений проміжок часу (рис. 1.1).

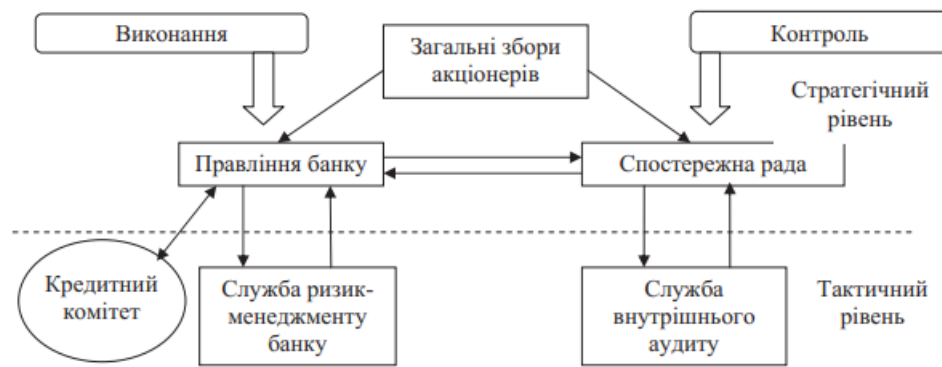

Рис. 1.1. Організація формування кредитної політики банку [25, с. 168].

Вищим виконавчим органом, що забезпечує реалізацію кредитної політики банку на стратегічному рівні, є правління банку – у межах своїх повноважень і відповідальності перед спостережною радою банку, вкладниками і контрагентами та органами банківського нагляду. Частину функцій правління банку для забезпечення ухвалення управлінських рішень, адекватних сформованій ситуації, та контролю за їх виконанням у банках передають спеціально створеним колегіальним органам [25, с. 169].

Відповідно до вимог законодавства України банки зобов'язані створювати кредитний комітет як головний спеціалізований орган щодо ефективного управління їхньою кредитною діяльністю. Структура кредитних комітетів кожного конкретного банку визначається індивідуально залежно від його регіональної структури та системи делегування повноважень. На тактичному рівні в розробленні кредитної політики беруть участь працівники підрозділу ризик-менеджменту та інших структурних підрозділів банку, що є учасниками процесу кредитування.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ АТ «ОТП БАНК» ТА ЙОГО КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ

2.1. Загальна характеристика АТ «ОТП БАНК»

Акціонерне товариство «ОТП БАНК» – один з найбільших українських банків, який є визнаним лідером фінансового сектора України. На вітчизняному ринку він працює з 1998 року, зарекомендував себе як соціально відповідальну, надійну і стабільну структуру, яка надає споживачам якісний сервіс на європейському рівні. Стовідсотковий власник банку – угорський OTP Bank Plc. – найбільший банк серед фінансових установ Угорщини, лідер угорського банківського ринку з ринковою часткою майже 25%.

Міжнародна група OTP Group у березні 2024 року відзначила своє 75-річчя. За останні десятиліття до складу OTP Group увійшли 25 банківських груп, які наразі обслуговують 17 млн клієнтів. Група володіє активами на загальну суму 100 мільярдів євро.

У 2023 році за результатами стрес-тесту на рівні Європейського Союзу OTP Group стала четвертою найстабільнішою кредитною установою в ЄС.

Окрім Угорщини, OTP Bank Plc. присутній ще у 11 країнах ЦСЄ та деяких інших країнах, забезпечуючи потреби клієнтів.

Нині АТ «ОТП БАНК» є ядром фінансової групи, до складу якої входять компанії групи ОТП в Україні: компанія з управління активами ТОВ «ОТП Капітал» та лізингова компанія ТОВ «ОТП Лізинг». Названі компанії здійснюють успішну діяльність та посідають провідні позиції у своїх сегментах [26].

Міжнародна група OTP Group, як ключовий гравець ринку Угорщини та Центральної і Східної Європи, пропонує високоякісні фінансові рішення для забезпечення потреб клієнтів у 12-ти країнах, які обслуговуються через банківські відділення і філії дочірніх компаній, АТМ і точки продажів, розвинену партнерську мережу та засобами електронного банкінгу.

За підсумками стрес-тестування, проведеного НБУ у 2023 році, ОТП Банк посів третє місце за рівнем достатності капіталу Норматив достатності основного капіталу (Н3) в ОТП Банку становив 7 млрд 164 млн грн, або 18,5% при необхідному рівні показника 7%.

Регулятивний капітал (Н2) ОТП Банку складав 14 млрд 189 млн грн, тобто 36,61% при нормативі 10%.

За розміром чистих активів Банк посів 11-те, а за розміром чистого прибутку – 8-ме місце.

Крім того, Банк увійшов у ТОП-10 банків за розміром кредитного портфеля за Державною програмою «Доступні кредити 5-7-9%» [26].

Проаналізуємо основні показники діяльності АТ «ОТП БАНК». Аналіз динаміки активів представлено в таблиці 2.1.

Як свідчить наш аналіз та розрахунки, активи АТ «ОТП Банк» протягом аналізованих 2021-2023 рр. зазнали значного зростання, їх обсяг становив 102,0 млрд грн у 2023 р., а це на 12,1% більше, ніж у 2022 році та на 45,9% більше, ніж у 2021 р.

Це стало можливим завдяки впливу таких складових активів: грошових коштів та їх еквівалентів, які зросли на 22,7% у 2022 р. у порівнянні з 2021 р. та на 128,0% у 2023 р. у порівнянні з 2022 р., а загалом за три роки на 179,8%.

Кредити та аванси банкам, незважаючи на скорочення у 2023 році порівняно з 2022 р., за три роки збільшилися на 135,4%.

Таблиця 2.1

Динаміка активів АТ «ОТП Банк» за 2021-2023 рр.

Статті	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Абсолютне відхилення, тис. грн, +/-			Відносне відхилення, %		
				2022- 2021	2023- 2022	2023- 2021	2022/ 2021	2023/ 2022	2023/ 2022
Грошові кошти та їх еквіваленти	3870163	4749260	10827171	879097	6077911	6957008	22,7	128,0	179,8
Кредити та аванси банкам	9129391	21720592	21491993	12591201	-228599	12362602	137,9	-1,1	135,4
Кредити та аванси клієнтам	40604941	29934500	24873181	-10670441	-5061319	-15731760	-26,3	-16,9	-38,7
Інвестиції в цінні папери	14631671	32855937	43360299	18224266	10504362	28728628	124,6	32,0	196,4
Похідні фінансові активи	8376	3246	0	-5130	-3246	-8376	-61,2	-100,0	-100,0
Інвестиційна нерухомість	26075	24634	24634	-1441	0	-1441	-5,5	0,0	-5,5
Поточні податкові активи	5183	5	40	-5178	35	-5143	-99,9	700,0	-99,2
Відстрочені податкові активи	68847	65407	0	-3440	-65407	-68847	-5,0	-100,0	-100,0
Нематеріальні активи за винятком гудвілу	345109	362578	486993	17469	124415	141884	5,1	34,3	41,1
Основні засоби	953430	805721	697477	-147709	-108244	-255953	-15,5	-13,4	-26,9
Інші фінансові активи	118981	330426	114674	211445	-215752	-4307	177,7	-65,3	-3,6
Інші нефінансові активи	80838	66239	57004	-14599	-9235	-23834	-18,1	-13,9	-29,5
Загальна сума активів	69843005	90918545	101933466	21075540	11014921	32090461	30,2	12,1	45,9

Також суттєвий вплив здійснило зростання обсягу інвестицій в цінні папери: на 124,6% у 2022 р. порівняно з 2021 р., на 32,0% у 2023 р. порівняно з 2022 р. та на 196,4% за три аналізовані роки. Нематеріальні активи за винятком гудвілу також зросли, хоча це зростання було незначним.

За іншими статтями активів спостерігаємо їх щорічне зменшення.

Аналіз рентабельності активів показав їх зростання до 3,85% у 2023 р. у порівнянні з 2022 р., але зниження порівняно з 2021 р. Причиною зниження якості кредитного портфелю банк вважає воєнний конфлікт, що триває [26]. Спостерігається суттєве зниження кількості ризикованих кредитів, водночас Банк відновив надання нових кредитів як юридичним, так і фізичним особам (рис. 2.1).

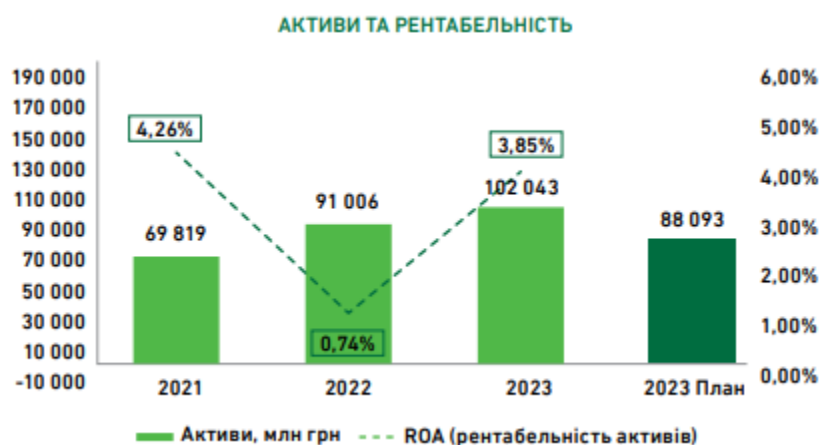

Рис. 2.1. Динаміка активів та рентабельності АТ «ОТП Банк», млн грн [26]

За результатами діяльності у 2023 році АТ «ОТП Банк» увійшов до ТОП-10 найбільших банків України за критеріями «розмір чистих активів» (11-те місце) та «чистий прибуток» (8-ме місце). Як видно з рис. 2.1. та 2.2, активи та фінансовий результат перевищили планові показники.

Рис. 2.2. Динаміка чистого прибутку АТ «ОТП Банк», млн грн [26]

У 2023 році працюючий кредитний портфель зменшився на 19,9% до 25,8 млрд грн порівняно з 2022 роком. Причиною стало погашення кредитів, зменшення обсягів надання нових кредитів та погіршення якості портфелю (рис. 2.3).

Рис. 2.3. Динаміка працюючого кредитного портфелю АТ «ОТП Банк», млн грн [26]

У 2023 р. кошти юридичних та фізичних осіб зросли на 5,3% порівняно з попереднім роком і досягли найбільшого значення за досліджувані три роки – 81,9 млрд грн, що перевищило план на 9,6 млрд грн. Це стало наслідком привабливості депозитних продуктів, програм лояльності та зростання довіри

до ОТП Банку. У 2023 р. Банк проводив програму підтримки клієнтів, які опинились у скрутному становищі внаслідок воєнного конфлікту. В межах цієї програми банк реструктурував кредити на зручних для клієнтів умовах. Протягом всіх років діяльності стратегічною метою Банку залишається постійне вдосконалення покращення клієнтського досвіду користування продуктами та сервісами.

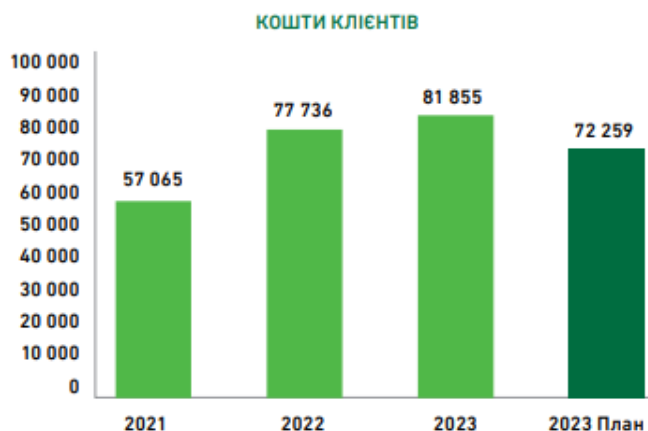

Рис. 2.4. Динаміка коштів клієнтів АТ «ОТП Банк», млн грн [26]

Далі в табл. 2.2 проведемо аналіз зобов'язань АТ «ОТП Банк» за 2021-2023 рр.

Аналіз динаміки коштів банків показав, що їх обсяг значно зменшився у 2022 р. порівняно з 2021 р на 81,14%, але в наступному 2023 р. суттєво зросли у порівнянні з 2022 р. на 6584,8%. За три роки аналізовані роки зростання відбулося на 1141,7%.

Аналіз динаміки коштів клієнтів за три роки засвідчив їх зростання на 43,44%, це ще раз підтверджує зазначену вище причину, яка полягає у зростанні довіри до банку, зацікавленість клієнтів у пропонованих банком депозитних програмах.

Похідні фінансові зобов'язання мали зростаючу динаміку зі значними стрибками. Так, у 2022 р. порівняно з 2021 р. їх обсяг різко зріс на 230725%, у 2023 р. порівняно з 2022 р. – на 146,5%, а за 2023-2021 рр. – на 568850%.

Таблиця 2.2

Динаміка зобов'язань АТ «ОТП Банк» за 2021-2023 рр.

Статті	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Абсолютне відхилення, тис. гривень, +/-			Відносне відхилення, %		
				2022- 2021	2023- 2022	2023- 2021	2022/ 2021	2023/ 2022	2023/ 2022
Кошти банків	1225	231	15211	-994	14980	13986	-81,1	6584,8	1141,7
Кошти клієнтів	57064997	77736460	81855086	20671463	4118626	24790089	36,2	5,30	43,4
Похідні фінансові зобов'язання	4	9233	22758	9229	13525	22754	230725	146,5	568850
Інші залучені кошти	176	159	53	-17	-106	-123	-9,7	-66,7	-69,9
Поточні зобов'язання з податку на прибуток	149689	119500	2683009	-30189	2563509	2533320	-20,2	2145,2	1692,4
Забезпечення:									
Резерви за кредитними зобов'язаннями та контрактами фінансової гарантії	298908	301643	246958	2735	-54685	-51950	0,9	-18,1	-17,4
Інші фінансові зобов'язання	110627	1070480	1162001	959853	91521	1051374	-867,7	8,6	950,4
Інші нефінансові зобов'язання	137788	137164	162478	-624	25314	24690	-0,5	18,5	17,9
Відстрочені податкові зобов'язання	-	-	76907	-	76907	76907	-	100	100
Загальна сума зобов'язань	58759063	79374870	86224461	20615807	6849591	27465398	35,1	8,6	46,7

Джерело: складено за даними фінансової звітності АТ «ОТП Банк»

Інші залучені кошти мають найменшу питому вагу в зобов'язаннях. Їх динаміка мала спадний характер з 176 тис. грн. у 2021 р. до 159 тис. грн у 2022 р. та 53 тис. грн. у 2023 р. За три роки їх обсяг скоротився на 69,9%.

Резерви за кредитними зобов'язаннями у 2022 р. зросли у порівнянні з 2021 р. на 0,9%. А у 2023 р. зменшились на 18,1% у порівнянні з 2022 р. та на 17,4% у порівнянні з 2021 р.

Інші фінансові та інші нефінансові зобов'язання мали схожу динаміку, а саме, спочатку зазнали зменшення у 2022 р. у порівнянні з 2021 р. на 867,7% та 0,5% відповідно, а у 2023 р. – зростання. За три аналізовані роки за цими статтями відбулось зростання на 950,4% та 17,9% відповідно.

Були відсутні у 2021-2022 рр. та з'явилися лише у 2023 р. відстрочені податкові зобов'язання. Їх сума становила 76907 тис. грн.

Динаміка загальної суми зобов'язань мала позитивну тенденцію, а саме зросла на 35,1% у 2022 р. порівняно з попереднім роком, на 8,6% у 2023 р. порівняно з 2022 р. та на 46,7% порівняно з базовим, 2021 роком аналізу.

Важливим показником для банку є його комісійний дохід, який у 2023 р. підвищити не вдалося, оскільки відбулося зниження ділової активності клієнтів внаслідок воєнного стану та обмеження на валютному ринку (рис. 2.5).

Рис. 2.5. Чистий комісійний дохід АТ «ОТП Банк», млн грн [26]

Показники капіталізації АТ «ОТП Банк» засвідчують, що капітал Банку у 2023 р. продовжив зростати, причиною чого стала капіталізація прибутків. Це є позитивним явищем для Банку, оскільки в будь-якій стресовій ситуації володіння накопиченим капіталом дасть можливість Банку протистояти викликам. Розмір регулятивного капіталу в АТ «ОТП Банк» дорівнював 14 млрд 189 млн грн. Розрахунковий норматив достатності регулятивного капіталу становив 36,6%, що значно вище, ніж рекомендоване значення 10% (рис. 2.6).

Рис. 2.6. Показники капіталізації АТ «ОТП Банк» [26]

Проведемо аналіз власного капіталу в таблиці 2.3. Фактичні дані Банку та наші розрахунки засвідчили, що статутний капітал банку протягом 2021-2023 років не змінювався, його розмір становив 6186023 тис. грн. Аналогічну картину спостерігаємо щодо емісійного доходу, сума якого становила 405075 тис. грн та стосовно результату від операцій з акціонером, сума якого становила 1236294 тис. грн.

Інші резерви в складі власного капіталу зазнали зменшення у 2022 р. проти 2021 р., натомість зазнали значного зростання у 2023 р на 1543% та за 2021-2023 роки – на 782,4%.

Таблиця 2.3

Динаміка власного капіталу АТ «ОТП Банк» за 2021-2023 рр.

Статті	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Абсолютне відхилення, тис. гривень, +/-			Відносне відхилення, %		
				2022- 2021	2023- 2022	2023- 2021	2022/ 2021	2023/ 2022	2023/ 2021
Статутний капітал	6186023	6186023	6186023	-	-	-	-	-	-
Нерозподілений прибуток	3175320	3772426	7484733	597106	3712307	4309413	18,8	98,4	135,7
Емісійний дохід	405075	405075	405075	-	-	-	-	-	-
Результат від операцій з акціонером	1236294	1236294	1236294	-	-	-	-	-	-
Інші резерви	57669	30850	506896	-26819	476046	451227	-46,5	1543	782,4
Загальна сума власного капіталу	11060381	11630668	15819021	570287	4188353	4758640	5,2	36,0	43,0

Джерело: складено за даними фінансової звітності АТ «ОТП Банк»

Протилежну тенденцію порівняно з усіма статтями мав показник нерозподіленого прибутку. Його значення щорічно зростало: з 3175320 тис. грн у 2021 р. до 3772426 тис. грн у 2022 р. та до 7484733 у 2023 р., що за три роки склало 135,7%. Саме нерозподілений прибуток найбільше вплинув на зростаючу динаміку загальної суми власного капіталу, значення якого зросло на 5,2% у 2022 р. на 36,0% – у 2023 р. та на 43,0% за три аналізовані роки.

Наступним кроком є аналіз фінансових результатів діяльності АТ «ОТП Банк» за 2021-2023 рр. у таблиці 2.4.

З табл. 2.4. видно, що процентні доходи кожного року зростали: на 52,3% у 2022 р. порівняно з попереднім роком, на 37,9% у 2023 р. проти 2022 р. та на 110,1% порівняно з 2021 роком. Це є позитивним явищем для банку.

Інші процентні доходи мали протилежну тенденцію та щорічно зменшувались.

За статтею «Процентні витрати» спостерігаємо зростаючу динаміку – з 1129067 тис. грн до 1981446 тис. грн та 3480867 у 2021-2023 роках відповідно. За три роки таке зростання становило 208,3%.

За результатами діяльності протягом всіх трьох років банк отримувачистий процентний дохід, його обсяг щорічно збільшувався, що характеризує прибуткову діяльність банку.

Щодо комісійних доходів, то їх розмір зменшився у 2022 р. на 10,3%, потім збільшився у 2023 р. на 4,7%, але це було менше, ніж у 2021 р. За 2021-2023 роки комісійних доходи зменшились на 6,0%.

Аналогічну до комісійних доходів тенденцію по роках мали комісійні витрати, розмір яких зменшився у 2022 р. у порівнянні з 2021 р., але збільшились у 2023 р. За три роки витрати зросли на 5,5%.

Інші доходи за 2021-2023 роки зазнали зменшення на 11,1%.

Таблиця 2.4

Динаміка фінансових результатів АТ «ОТП Банк» за 2021-2023 рр.

Статті	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Абсолютне відхилення, тис. гривень, +/-			Відносне відхилення, %		
				2022- 2021	2023- 2022	2023- 2021	2022/ 2021	2023/ 2022	2023/ 2021
Процентні доходи, у т.ч.:	5770296	8787828	12121526	3017532	3333698	6351230	52,3	37,9	110,1
Процентний дохід, обчислений із застосуванням методу ефективного відсотка	5740629	8774395	12109061	3033766	3334666	6368432	52,9	38,0	110,9
Інші процентні доходи	29667	13433	12465	-16234	-968	-17202	-54,7	-7,2	-58,0
Процентні витрати	1129067	1981446	3480867	852379	1499421	2351800	75,5	75,7	208,3
Чистий процентний дохід (Чисті процентні витрати)	4641229	6806382	8640659	2165153	1834277	3999430	46,7	27,0	86,2
Комісійні доходи	1989949	1785441	1869768	-204508	84327	-120181	-10,3	4,7	-6,0
Комісійні витрати	700725	663787	739463	-36938	75676	38738	-5,3	11,4	5,5
Інші доходи	102884	128973	91475	26089	-37498	-11409	25,4	-29,1	-11,1
Чистий прибуток (збиток) від операцій з фінансовими інструментами за справедливою вартістю	231419	100893	-102552	-130526	-203445	-333971	-56,4	-201,6	-144,3
Чистий прибуток (збиток) від операцій з фінансовими інструментами, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід:									
боргові інструменти	183338	-7847	-24491	-191185	-16644	-207829	-104,3	-212,1	-113,4
Чистий прибуток (збиток) від операцій з іноземною валютою	301,288	713,69	378,182	-229919	306813	76894	-76,3	429,9	25,5
Чистий прибуток (збиток) від переоцінки іноземної валюти	-202,227	70,226	206,885	272453	136659	409112	134,7	194,6	202,3

Продовження табл. 2.4

Прибуток від зменшення корисності та сторнування збитку від зменшення корисності	-789663	-5658273	120458	-4868610	5778731	910121	-616,5	102,1	115,3
Інші витрати	118864	134244	220011	15380	85767	101147	12,9	63,9	85,1
Інші прибутки (збитки), у т.ч:	-13,340	-100,474	-129,729	-87134	-29255	-116389	-653,2	-29,1	-872,5
Збиток від модифікації фінансових активів	11209	100254	129729	89045	29475	118520	794,4	29,4	1057,4
Витрати на виплати працівникам	1328609	1408154	1679418	79545	271264	350809	6,0	19,3	26,4
Амортизаційні витрати	316322	341116	341058	24794	-58	24736	7,8	-0,02	7,8
Інші адміністративні та операційні витрати	629626	565299	647867	-64327	82568	18241	-10,2	14,6	2,9
Прибуток (збиток) до оподаткування	3350731	726411	7422838	-2624320	6696527	4072107	-78,3	921,9	121,5
Витрати на сплату податку (доходи від повернення податку)	605620	129305	3710531	-476315	3581226	3104911	-78,7	2769,6	512,9
Прибуток (збиток) за рік	2745111	597106	3712307	-2148005	3115201	967196	-78,3	521,7	35,2

Чистий прибуток від операцій з іноземною валютою зріс за 2021-2023 роки на 76894 тис. грн, що склало 25,5%.

Варто зазначити, що інші доходи були меншими за інші витрати, які зростали кожного року: у 2022 р. – на 12,9%, у 2023 р. – 63,9% і за 2023-2021 роки – на 85,1%.

Витрати на виплати працівникам займають значну частку в загальних статтях, які здійснюють вплив на фінансовий результат. Їх обсяг зростав по роках відповідно на 6,0%, 19,3% та 26,4%.

Щодо амортизаційних витрат, спостерігаємо їх незначне скорочення у 2023 р. порівняно з 2022 р. на 0,02%, але зростання за 2021-2023 роки становило 7,8%.

Обсяг інших адміністративних та операційних витрат скоротився у 2022 р, але збільшився у 2023 р.. За 2021-2023 роки зростання становило 2,9%.

Прибуток до оподаткування (проміжний фінансовий результат) зменшився у 2022 р. порівняно з 2021 р. на 78,3%, проте у 2023 р. збільшився на 921,9% порівняно з 2022 р. та на 121,5% порівняно з 2021 р., внаслідок чого таку саму тенденцію мали й витрати на сплату податку.

Отже, фінансовим результатом трьох аналізованих років був прибуток. Він мав різну динаміку, так, у 2022 р. його обсяг зменшився у порівнянні з 2021 р. на 78,3%, що стало наслідком воєнних дій на території країни та гальмування всіх економічних процесів в країні, але вже у 2023 р. банк гнучко відреагував на зовнішні зміни й розмір прибутку значно зріс на 521,7% і загалом за 2021-2023 роки – на 35,2%. Цьому сприяло зміна умов щодо надання кредитів, відмова від надання кредитів мікробізнесу та малому бізнесу в іноземній валюті, обмеження надання кредитів підприємствам, які відносяться до найризикованіших галузей.

Все викладене вище дає підстави зробити висновок, що загалом фінансові результати діяльності АТ «ОТП Банк» свідчать про позитивну динаміку руху

всіх процесів в банку та його успішний розвиток, навіть в умовах воєнного стану та пов'язані з цим несприятливі умови в економічному середовищі.

2.2. Аналіз фінансового стану АТ «ОТП БАНК»

Аналіз фінансового стану банку розпочнемо з аналізу коефіцієнтів, що характеризують фінансову стійкість, результати якого представлено в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Коефіцієнтний аналіз фінансової стійкості АТ «ОТП Банк» за 2021-2023 роки., тис. грн.

Коефіцієнти	Алгоритм розрахунку	Рекомендоване значення	2021	2022	2023
Коефіцієнт надійності	ВК /Зал кошти	>5%	18,5	15,5	18,4
Коефіцієнт фінансового важеля	З / ВК	0,05	5,4	6,5	5,5
Коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів	ВК /Заг А	>10%	15,6	13,4	15,5
Коефіцієнт захищеності власного капіталу: основні засоби / власний капітал	ОЗ / ВК	-	8,7	6,6	4,3
Коефіцієнт мультиплікатора капіталу	Заг А / ВК	12,00	6,4	7,5	6,5

За результатами наших розрахунків можемо констатувати, що коефіцієнт надійності у 2022 р. зменшився порівняно з 2021 р., але зріс майже до попереднього рівня у 2023 р. При цьому значення коефіцієнтів були значно більше за зазначений норматив (>5%), що є свідченням фінансової стійкості банку.

Значення коефіцієнтів фінансового важеля протягом трьох аналізованих років, які характеризують можливості банку щодо залучення коштів на фінансовому ринку, значно перевищували нормативні значення. Це означає, що

банк вжив заходів задля підвищення активності щодо залучення вільних коштів, маючи достатнє забезпечення власними коштами.

Про те, що банк має достатньо сформований власний капітал свідчать розраховані значення коефіцієнту участі власного капіталу у формуванні активів, адже ці значення перевищують рекомендовані 10%.

Зменшення значень коефіцієнта захищеності власного капіталу з 8,72 до 4,33 свідчить про зменшення такої захищеності внаслідок скорочення банком вкладень у власні капіталізовані активи – основні засоби та нематеріальні активи. Це можна пояснити таким чином, що у 2023 році лише 4,33% власного капіталу розміщено в нерухомість або майно.

Коефіцієнт мультиплікатора капіталу, який свідчить про ступінь покриття активів акціонерним капіталом та оптимальне значення якого знаходиться в діапазоні від 12,0 до 15,0, у 2021-2023 роках дорівнював 6,40, 7,45 та 6,45 відповідно. Такі значення свідчать про те, що темп зростання активів перевищує темп зростання акціонерного капіталу, а також про тенденції зниження їх залучення з акціонерного капіталу. За такої ситуації банку необхідно вжити заходів щодо покращення управління власним капіталом.

Отже, коефіцієнтний аналіз фінансова стійкість показав, що банк достатньо забезпечений капіталом, що є основою убезпечення банку від поточних втрат та найближчій перспективі.

Наступним кроком в аналізі фінансового стану є аналіз ліквідності банку, тобто оцінка здатності банку відповідати за зобов'язаннями перед клієнтами та іншими суб'єктами.

Розрахунки нормативів ліквідності АТ «ОТП Банк» за 2021-2023 рр. подано в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

Динаміка показників нормативів ліквідності АТ «ОТП Банк» за 2021-2023 рр.

Показник	Значення станом по роках			Абсолютне відхилення			Відносне відхилення, %		
	2021	2022	2023	2022-2021	2023-2022	2023-2021	2022/2021	2023/2023	2023/2021
LCR _{вв} , Норматив коефіцієнта покриття ліквідністю за всіма валютами (не менше 100 %)	160	250	275	90	25	115	56,3	10,0	71,9
LCR _{ів} , Норматив коефіцієнта покриття ліквідністю в іноземній валюті (не менше 100 %)	120	135	175	15	40	55	12,5	29,6	45,8
Коефіцієнт чистого стабільного фінансування (NSFR): 2021 р. – 80%; з 01.10.2021 р. – 90%; з 1.04.2023 – 100%	130	170	237	40	67	107	30,8	39,4	82,3

Національним банком розроблено обов'язкові економічні нормативи ліквідності [27]:

- коефіцієнт покриття ліквідністю (LCR) за всіма валютами (LCRBB) та в іноземній валюті (LCRiB);
- коефіцієнт чистого стабільного фінансування (NSFR).

Коефіцієнт покриття ліквідністю (LCR) – це співвідношення між високоякісними ліквідними активами банку та суми, яка необхідна для покриття підвищеного відтоку коштів з банку протягом 30 днів. Зазначений коефіцієнт засвідчує рівень стійкості банку до короткострокових шоків ліквідності, які є характерними для кризових періодів, під час яких відбувається значний відтік коштів клієнтів [27].

Якщо норматив дотримується, то це свідчить про ліквідність банку, якої достатньо для повного виконання ним зобов'язань впродовж 30 днів в кризових умовах.

Пруденційний норматив ліквідності – коефіцієнт чистого стабільного фінансування або NSFR – визначає мінімальний необхідний рівень ліквідності банку на горизонті один рік та сприяє залученню більш стабільних та довгострокових джерел фондування, зменшуючи залежність від короткострокових ресурсів [28].

Дані таблиці 2.6 дають підстави стверджувати, що всі показники АТ «ОТП Банк» протягом 2021-2023 років мали значення, які значно більші за встановлені нормативи. Можна побачити, що за три роки значення всіх показників зросло.

Норматив коефіцієнта покриття ліквідністю (LCR_{вв}) за всіма валютами, який має бути не менше 100%, зріс зі 160 у 2021 році до 250 у 2022 р. та до 275 у 2023 році.

Норматив коефіцієнта покриття ліквідністю в іноземній валюті (LCR_{iB}) який також має бути не менше 100%, зріс зі 120 у 2021 році до 135 у 2022 р. та до 175 у 2023 році.

Така картина може бути свідченням того, що АТ «ОТП Банк» має високоліквідні активи у великих обсягах. Наслідком може бути нерациональне використання банком активів, які при правильній стратегії могли б бути перетворені в прибуткові за рахунок грошових коштів.

Про відсутність залежності від короткострокових ресурсів засвідчує коефіцієнт чистого стабільного фінансування (NSFR), значення якого також були більшими за нормативні протягом 2021-2023 років.

Таким чином, аналіз ліквідності показав, що протягом 2021-2023 рр. АТ «ОТП Банк» мав достатній запас ліквідності. Незважаючи на воєнні дії, банк залишався для клієнтів надійним, саме тому значного відтоку коштів клієнтів не спостерігалось, як це буває під час кризи в економіці, навпаки, накопичення залишків на рахунках клієнтів банку зростали. Крім того, протягом 2021-2023 років покращились показники співвідношення кредитів та депозитів.

Про ефективну діяльність банку свідчить його прибутковість, показники якої представлено в таблиці 2.7.

Як можна побачити з таблиці 2.7, рентабельність активів, яка дає змогу зрозуміти, скільки гривень чистого прибутку припадає на одиницю активів банку та характеризує ефективність його діяльності, знизилась у 2022 р. з 4,3 грн до 0,7 грн, а у 2023 р. зросла до 3,8 грн.

Показник рентабельності власного капіталу, за допомогою якого можна визначити, скільки чистого прибутку припадає на одиницю власного капіталу банку, найменше значення мав в 2022 р. і дорівнював 5,3%, але у 2023 році збільшився до 27,1%. Це є позитивною тенденцією та засвідчує про підвищення рентабельності власного капіталу.

Продуктивність праці персоналу банку суттєво знизилась у 2022 р. порівняно з 2021 р. на 700,5 тис. грн, що становить 73,1%, але дуже суттєво зросла у 2023 р. на 1771,5 тис. грн або на 687,4%. Причиною стало скорочення у 2022 р. персоналу на 593 працівника та зменшення обсягу чистого прибутку. Незважаючи на продовження скорочення чисельності

персоналу у 2023 р. ще на 149 осіб, обсяг чистого прибутку суттєво збільшився на 3115201 тис. грн, що дорівнює 521,72%.

Таблиця 2.7

**Динаміка показників прибутковості АТ «ОТП Банк»
у 2021-2023 рр.**

Показник	2021	2022	2023	Абсолютне відхилення, +/-		Відносне відхилення, %	
				2022-2021	2023-2022	2022/2021	2023/2022
Чистий прибуток, тис. грн.	2745111	597106	3712307	-2148005	3115201	-78,2	521,7
Середньорічна вартість активів, тис. грн.	63872176	80412491	97024510	16540315	16612019	25,9	20,7
Рентабельність активів, %	4,3	0,7	3,8	-3,6	3,1	-83,7	442,9
Середньорічна вартість власного капіталу, тис. грн.	10315971	11345525	13724845	1029554	2379320	9,9	21,0
Рентабельність капіталу, %	26,6	5,3	27,1	-21,3	21,8	-80,2	414,3
Чисельність працівників	2806	2213	2064	-593	-149	-21,1	-6,7
Загальна сума сукупного доходу, тис. грн	2688820	570287	4188353	-2118533	3618066	-78,8	634,4
Продуктивність праці, тис. грн/чол.	958,2	257,7	2029,2	-700,5	1771,5	-73,1	687,4

Аналіз рентабельності показав, що банк протягом трьох років, навіть зі зниженням показника рентабельності у 2022 р., залишався рентабельним. Про причини такого становища було зазначено вище. Позитивним також є те, що у 2023 році рентабельність підвищилась.

Таким чином, проведений аналіз фінансового стану банку дає підстави констатувати, що наразі банк функціонує ефективно, проте в умовах невизначеності, пов'язаної з непередбачуваним впливом воєнних дій, що тривають в Україні, Банк може втратити здатність продовжувати свою діяльність на безперервній основі. Як наслідок, він може втратити можливість реалізувати свої активи та погасити зобов'язання перед клієнтами. Проте Керівництво Банку докладатиме всіх зусиль, щоб міг

продовжувати функціонувати. Прогнози показників нормативів адекватності капіталу та ліквідності, операційних результатів діяльності Банку та прогноз очікуваних кредитних збитків дають підстави припустити, що на це можна цілком розраховувати та запевнити своїх клієнтів в надійності банку.

2.3. Оцінка провадження кредитної політики банку

З метою виявлення резервів підвищення ефективності кредитної діяльності за умови запланованого рівня доходності та допустимого рівня ризику банки проводять аналіз кредитного портфеля. Тому, перш, ніж оцінити ефективність провадження кредитної діяльності проведемо аналіз кредитного портфеля АТ «ОТП Банк».

Розглянемо кредити та аванси банкам в таблиці 2.8.

Таблиця 2.8

Кредити та аванси АТ «ОТП Банк» банкам за 2021-2023 рр.

Показник	2021	2022	2023	Абсолютне відхилення, +/-		Відносне відхилення, %	
				2022-2021	2023-2022	2022/2021	2023/2022
Кореспондентські рахунки в банках	8726887	21913593	20411605	13186706	-1501988	151,1	-6,9
Кредити, що надані за операціями РЕПО	439822	-	-	-439822	-439822	-	-
Кредити в банках	6185	-	1445051	-6185	1445051	-	-
Резерви під очікувані кредитні збитки	(43503)	(193001)	(364663)	149498	171662	324,2	88,9
Всього коштів у банках	9129391	21720592	21491993	12591201	-228599	137,9	-1,1

За даними, поданими в річних звітах АТ «ОТП Банк» станом на 31 грудня 2021 Банк отримав в заставу цінні папери за договорами зворотного продажу (РЕПО) номінальною вартістю 439822 тисячі гривень. Залишки в

одному банку на загальну суму 7393099 тисяч гривень індивідуально перевищував 10% капіталу Банку. Максимальний кредитний ризик за кредитами та авансами банків становив 9129391 тисяча гривень.

Станом на 31 грудня 2022 року Банк не мав в заставі цінні папери за договорами зворотного продажу (РЕПО). Залишки в одному банку на загальну суму 17760974 тисячі гривень індивідуально перевищував 10% капіталу Банку. Максимальний кредитний ризик за кредитами та авансами банків становив 21720592 тисячі гривень.

Станом на 31 грудня 2023 до складу коштів у банках включені нараховані проценти на суму 53324 тисячі гривень. Залишки в двох банках на загальну суму 18995149 тисяч гривень індивідуально перевищував 10% капіталу Банку.

Максимальний кредитний ризик за кредитами та авансами банків становив 21491993 тисячі гривень [26].

Кредити та аванси клієнтам протягом 2021-2023 рр. представлені в таблиці 2.9.

За даними, поданими в річних звітах АТ «ОТП Банк» станом на 31 грудня 2021 року Банк отримав в заставу цінні папери за операціями зворотного продажу (РЕПО) номінальною вартістю 848801 гривень. До складу кредитів та авансів клієнтам включені нараховані проценти на суму 629807 тисяч гривень.

Станом на 31 грудня 2022 року Банк не мав в заставі цінні папери за договорами зворотного продажу (РЕПО). До складу кредитів та авансів клієнтам включені нараховані проценти на суму 1129405 тисяч гривень.

Станом на 31 грудня 2023 року Банк отримав в заставу цінні папери за договорами зворотного продажу (РЕПО) зі справедливою вартістю 1426011 тисяч гривень. До складу кредитів та авансів клієнтам включені нараховані проценти на суму 1272875 тисяч гривень.

Найбільшу частку в загальній сумі кредитів та авансів клієнтам становили кредити юридичним особам та фізичним особам-підприємцям. Їх

обсяг щорічно зменшувався. Аналогічну картину спостерігаємо як за споживчими та іпотечними кредитами фізичним особам, так і за загальною сумою авансів та кредитів клієнтам.

Таблиця 2.9

Кредити та аванси клієнтам АТ «ОТП Банк» за 2021-2023 рр.

Показник	2021	2022	2023	Абсолютне відхилення, +/-		Відносне відхилення, %	
				2022-2021	2023-2022	2022/2021	2023/2022
Кредити юридичним особам та фізичним особам-підприємцям	31675452	31268017	26247581	-407435	-5020436	-1,3	-16,1
Споживчі кредити фізичним особам	10165908	6896626	5033096	-3269282	-1863530	-32,2	-27,0
Іпотечні кредити фізичним особам	842307	565050	358453	-277257	-206597	-32,9	-36,6
Заборгованість за фінансовою орендою	326179	265556	232435	-60623	-33121	-18,6	-12,5
Кредити, що надані за операціями РЕПО	848801	-	1065269	-848801	1065269	-	-
Інші кредити фізичним особам	3689	3253	2215	-436	-1038	-11,8	-31,9
Всього кредитів та аванси клієнтам до вирахування резерву на покриття очікуваних кредитних збитків	43862336	38998502	32939049	-4863834	-6059453	-11,1	-15,5
Резерв на покриття очікуваних кредитних збитків	(3401878)	(9105602)	(8077150)	5703724	-1028452	167,7	-11,3
Всього кредитів та аванси клієнтам	40460458	29892900	24861899	10567558	-5031001	-26,1	-16,8

Кредити та аванси клієнтам АТ «ОТП Банк», забезпечених заставою, за 2021-2023 рр., розглянемо в таблиці 2.10.

Таблиця 2.10

Кредити та аванси клієнтам АТ «ОТП Банк», забезпечених заставою, за 2021-2023 рр.

Показник	2021	2022	2023	Абсолютне відхилення, +/-		Відносне відхилення, %	
				2022-2021	2023-2022	2022/2021	2023/2022
Гарантії	237095	335376	571551	98281	236175	41,5	70,4
Забезпечені кредити:	18880694	17217917	12295148	-1662777	-4922769	-8,8	-28,6
Кредити, забезпечені іншою нерухомістю	7510584	7590648	5400513	80064	-2190135	1,1	-28,9
Кредити, забезпечені обладнанням, запасами та правами на них	8414332	8089159	4778168	-325173	-3310991	-3,9	-40,9
Кредити, забезпечені житловою нерухомістю	919898	756733	354627	-163165	-402106	-17,7	-53,1
Кредити, забезпечені грошовими коштами або гарантійними депозитами в Банку	1190090	781377	753088	-408713	-28289	-34,3	-3,6
Кредити, забезпечені цінними паперами	845790	-	1008752	-845790	1008752	-	-
Незабезпечені кредити та кредити не покриті заставою	24744547	21445209	20072350	-3299338	-1372859	-13,3	-6,4
Всього кредитів та авансів клієнтам до вирахування резерву на покриття очікуваних кредитних збитків	43862336	38998502	32939049	-4863834	-6059453	-11,1	-15,6
За вирахуванням резерву на покриття очікуваних кредитних збитків	(3401878)	(9105602)	(8077150)	5703724	-1028452	167,7	-11,3
Всього кредитів та авансів клієнтам	40460458	29892900	24861899	10567558	-26,1	5031001	-16,8

Як видно з таблиці 2.10, гарантії за кредитами та авансами щорічно зростали. Забезпечені кредити становили меншу частку в загальній сумі авансів та кредитів клієнтам, їх обсяг щорічно зменшувався. В структурі забезпечених кредитів найбільшу питому вагу займали кредити, забезпечені обладнанням, запасами та правами на них, які зазнали зменшення з 2021 р. до

2023 р. майже вдвічі. На другому місці – кредити, забезпечені іншою нерухомістю, обсяг яких також щорічно зменшувався. Найменшу частку в структурі забезпечених кредитів займали кредити, забезпечені житловою нерухомістю та у 2021 р. кредити, забезпечені цінними паперами, які у 2023 р. зросли.

2023 р. став продовженням певних тенденцій 2022 р. щодо розвитку обсягів та часток у загальних активах активів банку, яким властивий кредитний ризик. Характерним для першого півріччя 2023 р. були тренди з подальшого скорочення розміру кредитного портфеля насамперед за рахунок зменшення розміру заборгованості щодо раніше реструктуризованих кредитів, продовження накопичення залишків на рахунках клієнтів банку в результаті значних фіскальних стимулів, та, як результат, подальше різке збільшення розміру і частки активів у формі високоліквідних фінансових активів.

Водночас із 2-ї половини року окреслилася стала тенденція до відновлення росту портфеля кредитів юридичних та фізичних осіб, що є базою довгострокового та сталого розвитку Банку. Стимулом такої зміни виступили позитивні зрушення на рівні показників макростабільності, диверсифікація та стабілізація логістичних маршрутів морським транспортом, зростання рівня захищеності та резистентності енергосистеми та зрештою початок циклу перегляду монетарної політики Національного банку України в бік її пом'якшення.

В структурі кредитів роздрібним клієнтам найбільшу частку становили споживчі кредити (рис. 2.7).

Частка споживчих кредитів в структурі кредитів роздрібним клієнтам зросла з 82,1% у 2021 р. до 83,4% у 2022 р. та до 86,1% у 2023 р. Іпотечне кредитування посідає другу позицію, його частка зросла у 2022 р. порівняно з 2021 р. на 0,7% до 11,6%, а у 2023 р. дещо скоротилась до 11,%, тобто, на 0,6%. На третьому місці – автокредити, частка яких скорочувалась протягом

трьох аналізованих років: з 6,3% у 2021 р. до 4,2% у 2022 р. та до 2,1% у 2023 р.

Найменшу частку всі роки займали кредити, надані мікробізнесу та самозайнятим особам. Їх частка коливалась в межах 0,7%-0,9%.

Рис. 2.7. Структура кредитів роздрібним клієнтам АТ «ОТП Банк» [26]

Кредитний портфель юридичних і фізичних осіб скоротився на 15,5%, до 32,9 млрд грн. Частка портфеля кредитів корпоративного бізнесу протягом року перевищила 80% кредитного портфеля Банку. Кредитний портфель корпоративного бізнесу є достатньо диверсифікованим щодо концентрації ризику на одного контрагента, групи пов'язаних контрагентів. Заборгованість 20 найбільших груп пов'язаних контрагентів – позичальників банку становить 35% станом на кінець 2023 р., майже не зазнавши змін протягом року. Показник «великих кредитів», заборгованість групи пов'язаних контрагентів, що перевищує 10% регулятивного капіталу банку, норматив кредитного ризику НБУ Н8 станом на кінець звітного періоду зменшився до 0%, фактично такої заборгованості немає.

З огляду на галузеву структуру портфеля корпоративних кредитів частка позик, наданих підприємствам сфери торгівлі, зросла у 2023 р. до майже 40% (рис. 2.8). Сфера торгівлі – саме та сфера, яка швидко адаптувалась до «нових» умов ведення економічної діяльності в умовах військового стану та виступила локомотивом економічного зростання України у 2023 р.

Рис. 2.8. Галузева структура кредитного портфеля АТ «ОТБ Банк» [26]

Зміщення акцентів у морській логістиці на порти Дунаю та поступове відновлення логістики з морських портів Великої Одеси під егідою Збройних Сил і Військово-Морських Сил Збройних Сил України дозволило налагодити стабільні шляхи постачання та призвело до певного здешевлення логістичних ланцюгів для продукції сільського господарства, що дало змогу частково компенсувати низхідний ціновий тренд на міжнародних товарних ринках щодо продукції агропромислового комплексу, а також збільшити експозицію банку на цю галузь економіки із 16,8% до 18,8% кредитного портфеля корпоративних кредитів.

Протягом року не відбулося змін щодо частки валютної заборгованості, яка становить близько 40% у кредитному портфелі корпоративного бізнесу. Банк контролює та обмежує лімітами розмір заборгованості в іноземній валюті щодо позичальників, у яких недостатньо валютної виручки для обслуговування боргу в іноземній валюті. Кредитна якість портфеля кредитів, наданих корпоративним клієнтам, значно покращилася протягом 2023 р. за рахунок значного скорочення частки портфеля стадії 2 з 38% на кінець 2022 р. до 26% портфеля станом на кінець 2023 р. [26].

Частка стадії 3 незначно зросла до 18% портфеля, проте є достатньо покритою відрахуваннями до резервів під кредитні ризики, що не створює значного додаткового навантаження на регулятивний капітал Банку в

середньостроковій перспективі. Такі зміни якісної структури портфеля корпоративних клієнтів дозволили розформувати значну частину резервів під кредитні ризики, що позитивно вплинуло на фінансовий результат Банку за 2023 р. Портфель споживчих кредитів роздрібного бізнесу зменшився протягом року на 27,7% із 7,5 млрд грн до 5,4 млрд грн. Це відбулось на фоні скорочення портфеля стадії 2 за рахунок регулярних погашень клієнтами заборгованості в межах погоджених графіків реструктуризації заборгованості, а також регулярних продажів заборгованості стадії 3 зовнішнім колекторським компаніям після завершення всіх процедур із відшкодування та врегулювання проблемної заборгованості на стороні Банку.

Кредитна якість портфеля кредитів, наданих роздрібним клієнтам, мала схожу тенденцію з портфелем кредитів корпоративних клієнтів. Доформування резервів під кредитні ризики було майже повністю компенсовано розформуванням резервів у результаті успішного врегулювання потенційно проблемної та проблемної заборгованості, що призвело до майже нейтрального ефекту на фінансовий результат Банку з точки зору додаткових резервів під кредитні ризики портфеля кредитів роздрібних клієнтів.

Активи Банку у 2023 р. зросли на 12,1% та перевищили позначку у 102 млрд грн, одночасно продовжилося зростання розміру та частки фінансових активів у вигляді коштів, розміщених у Національному банку України, переважно на кореспондентських рахунках інших банків-контрагентів, та у вигляді інвестицій в цінні папери, емітентами яких є центральні органи влади України та країни G7. Така структура активів у період проведення жорсткої монетарної політики ключовими центробанками світу забезпечила підтримку високої дохідності активів банку [26].

Станом на кінець 2023 р. розмір коштів, розміщених в інших банках, та інвестицій у цінні папери зріс на 19,1% – до 65,2 млрд грн у гривневому еквіваленті, або 66,4% від активів, яким властиві кредитний ризик, водночас до 60% зросла частка заборгованості в національній валюті.

Структура коштів в банках та інвестицій в цінні папери представлена на рис. 2.9.

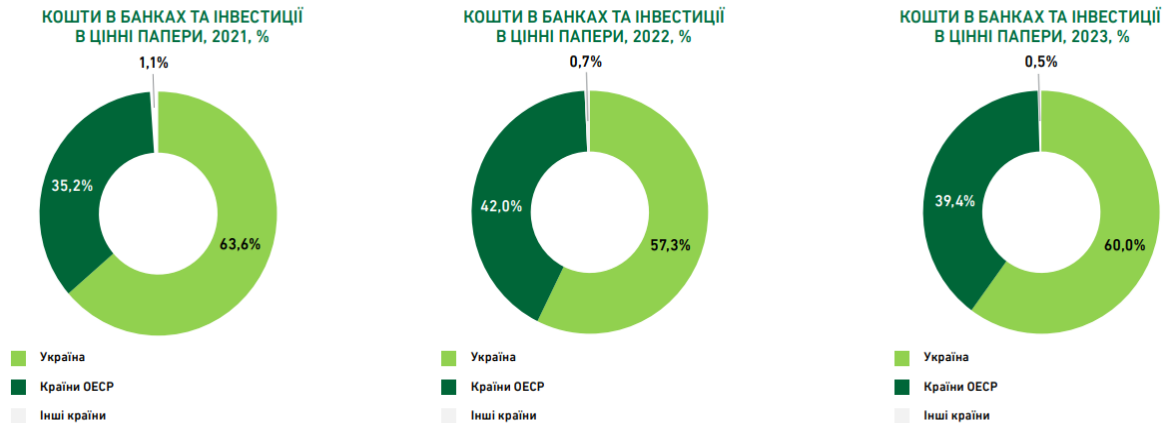

Рис. 2.9. Структура коштів в банках та інвестицій в цінні папери АТ «ОТП Банк» [26]

Як видно з рис. 2.9, найбільша частка коштів в банках та інвестицій в цінні папери АТ «ОТП Банк» знаходиться в Україні, при цьому вона зменшувалась протягом трьох аналізованих років з 63,6% у 2021 р. до 57,3% у 2022 р. до 60,0% у 2023 р. На другому місці – країни ОЕСР. Їх частка в загальному обсязі коштів в банках та інвестицій в цінні папери зросла з 35,2% у 2021 р. до 42,0% у 2022 р. та несуттєво зменшилась до 39,4% у 2023 р. Частка інших країн зазнала зменшення з 1,1% у 2021 р. до 0,7% у 2022 р. та до 0,5% у 2023 р.

Варто зауважити, що протягом року відбулася зміна складових фінансових активів, деномінованих у гривні, на користь збільшення інвестицій у цінні папери Міністерства фінансів України, протягом першої половини року за рахунок інвестицій у бенчмарк ОВДП, які використовують для виконання мінімальних резервних вимог, а із другої половини року – у портфель довгострокових ОВДП, як наслідок політики з управління процентним ризиком у період поступового переходу НБУ до політики пом'якшення та зниження ключової ставки.

Таким чином, за час повномасштабного вторгнення кредитна політика банку зазнала суттєвих змін. По-перше, зменшилася територія, на якій кредитуємо, та пріоритетність в індустріях. По-друге, з огляду на роботу в

роздрібному сегменті набув значення мобілізаційний фактор. По-третє, змінилися підходи до роботи з приватними підприємцями, які опинилися в категорії більш ризикованих позичальників. Ну і в цілому в умовах війни знизилися наші ризик-апетити. Якщо раніше рівень погоджень споживчих кредитів був на рівні 60%, то зараз – близько 35% [29].

Поточна кредитна політика банку себе виправдала. Серед нових кредитів рівень проблемності низький. Наприклад, у роздрібному бізнесі цей показник менший, ніж Банк очікував, коли перезапустили кредитування в червні минулого року. Тоді пропонувалося збільшити прогностичний рівень дефолтів удвічі порівняно з довоєнними показниками. Зараз керівництво Банку стверджує, що рівень дефолтів за новими кредитами перебуває на довоєнному рівні [29].

Такі самі тенденції спостерігаються і в корпоративному сегменті. Було декілька проблемних агрокредитів у південних областях, проблемність спричинена саме воєнними ризиками.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

3.1. Заходи щодо удосконалення формування кредитної політики банку

В сучасних реаліях України перед банками стоїть багато викликів. Ключовий виклик – це продовження війни, що спричиняє невисокий попит на кредити. Одночасно відбувається макроекономічна стабілізація, що визначається зниженням інфляції та облікової ставки НБУ. Це, своєю чергою, призводить до зменшення маржинальності бізнесу і скорочення доходів.

Також в найближчі роки на банки чекатиме додаткове оподаткування прибутку – це загальноєвропейська практика. Така схема зберігає стимул для банків кредитувати та покращувати операційні процеси.

Ще одним викликом є проблема інклюзивності. Раніше інклюзивність розглядали як питання доступу до відділення через пандус. Але війна вивела цю проблему на інший рівень. Зараз банки лише починають обговорювати всі потенційні зміни в роботі відділень, банкоматів тощо. Ці зміни потребуватимуть великих капіталовкладень.

Викликами є і нові вимоги регулятора: поступове повернення до всіх нормативів, вимоги до капіталу, питання фінмоніторингу, яке у зв'язку з інтеграцією з ЄС стає дедалі складнішим, боротьба з маніпуляціями банківськими системами для приховування реального походження платежів та фінансовим шахрайством, зміна законодавства стосовно політично значущих осіб (PEP) [29].

В цих умовах особливо важливим є формування якісної кредитної політики. Планування заходів з удосконалення кредитної політики банку неможливо без її кількісного та якісного аналізу. У процесі здійснення

кількісного аналізу вивчається динаміка складу і структури загального кредитного портфеля за видами кредитів, напрямками розміщення, галузевою структурою, видами валют, строками надання, вартістю кредитування.

Якісна оцінка кредитного портфеля банку передбачає визначення питомої ваги проблемних кредитів, співвідношення простроченої та сумнівної заборгованості до акціонерного капіталу, якість забезпечення, співвідношення резерву на втрати за сумнівними боргами і сумою процентних доходів, ліквідність об'єкта застави тощо [30, с. 352].

З метою підвищення ефективності кредитної діяльності необхідно звернути увагу на комунікаційну та інформаційну функції кредитної політики банку для посилення взаємозв'язку між усіма учасниками кредитного процесу та підвищення рівня інформаційної безпеки, а також, на аналітичну та контрольну функції – для забезпечення можливості швидкого реагування на негативні зміни у внутрішньому та зовнішньому середовищі, та організаційну – з метою вдосконалення нормативно-інституційного забезпечення процесу кредитування.

В основі формування кредитної політики мають бути закладені основні принципи кредитування (рис. 3.1).

Рис. 3.1. Основні принципи кредитування [31]

1. Щодо зосередженості на клієнтах, то Банк повинен прагнути тривалих, взаємовигідних відносин із клієнтами, та намагатися бути надійним та послідовним партнером для них. Головна передумова для цього – це розуміння клієнта. Тому Банк має проводити аналіз джерел та стабільності доходів своїх клієнтів, їх ділової репутації. Постійно відстежувати розвиток клієнтів. На підставі обґрунтованих відомостей Банк повинен визначати їх потреби та розробляти рішення, що найбільш повно задовольняють потреби клієнтів. Знаючи своїх клієнтів та їх ринки, Банк може точно оцінювати кредитні ризики та встановлювати ціни відповідно до ризиків, які приймає.

Надаючи консультації клієнтам, Банк має переконатися, що вони розуміють, як продукти Банку і пов'язані з ними переваги, так і обов'язки та ризики, що з цього випливають. Банк має надавати кредити на підставі оцінки того, що фінансовий стан клієнта дозволяє своєчасно та в повній мірі обслуговувати кредит за рахунок операційного грошового потоку, не вдаючись до вторинних джерел погашення (продаж застави, рефінансування тощо).

2. Якість. Банк має прагнути довершеного результату та з самого початку уникає зайвої подвійної роботи. Діяльність Банку повинна проводитися на професійному рівні згідно з внутрішніми процедурами та політиками, з дотриманням визначених стандартів та процедур. Банк має виконувати свої зобов'язання щодо обслуговування клієнтів та стежити за дотриманням стандартів якості, які викладені в його «Кодексі корпоративної етики». Банк досягає високих стандартів якості завдяки професійним, орієнтованим на результат працівникам Банку, які користуються належними системами підтримки. Працівники Банку мають право на продовження професійного навчання згідно з їх функціями та обов'язками у кредитному процесі. Ключовим обов'язком вищого керівництва Банку є забезпечення

того, щоб усі працівники мали належну кваліфікацію та постійно підвищували її.

3. Баланс між ризиком та прибутком. У бізнесі Банку прибутковість має пріоритет над обсягом. У кредитному процесі Банк має брати на себе ризики, які мають компенсуватися належними доходами. Для встановлення належних цін потрібно брати до уваги тільки ті ризики, які можна оцінити та якими можна керувати. Згідно з загальною метою Банк повинен кожного року досягати такого балансу між ризиком та прибутком, якій було закладено до бюджету на відповідний рік. Кредитна діяльність має допомагати Банку досягати цієї мети шляхом безпосереднього генерування процентних та комісійних доходів від кредитної операції або шляхом ефективної підтримки перехресних продажів.

4. Економічна ефективність. Банк має прагнути працювати швидко та не бюрократично, а також відповідально користуватися власними та залученими ресурсами. Витрати, що виникають внаслідок діяльності Банку, повинні бути адекватними рівню прибутків. На всіх стадіях процесу обслуговування клієнта інтенсивність банківської діяльності повинна відповідати потенційній доходності клієнта для Банку. Банк повинен порівнювати зусилля щодо збирання та аналізу інформації із внеском, який ці зусилля може здійснити у покращення якості процесу прийняття рішень. Процес кредитування повинен бути організований таким чином, щоб кожний залучений працівник Банку значною мірою покращував якість оцінки ризиків та рішень щодо кредитування. Банк регулярно повинен переглядати свої процедури у сфері кредитування для визначення невикористаного потенціалу та для покращення ефективності.

5. Особиста відповідальність. Банк має здійснювати свою діяльність у командній співпраці. Щоденна взаємодія працівників Банку має бути відкритою, конструктивною співпрацею із взаємною повагою. Кожний працівник Банку, залучений до процесу прийняття рішень щодо кредитування, має нести особисту відповідальність.

6. Дотримання фундаментальних цінностей. Банк повинен дотримуватися законодавства, що регулює діяльність Банку, та внутрішніх документів Банку.

У неоднозначних ситуаціях або у випадку сумнівів щодо трактування законодавства працівники Банку мають звертатися за висновками до підрозділу Правового забезпечення, служби Комплаєнс підрозділу або підрозділу Внутрішнього аудиту Банку у встановленому внутрішніми документами Банку порядку. Працівники Банку мають утримуватися від операцій, що передбачають наступне:

- фінансування осіб та компаній, що очолені особами, звинуваченими у серйозних порушеннях, пов'язаних із власністю, або інших порушеннях (наприклад, банкрутство внаслідок шахрайства);

- фінансування організацій, що переслідують радикальні політичні та релігійні цілі;

- фінансування компаній та проектів, що не відповідають екологічним стандартам.

7. Дотримання фундаментальних правил фінансування клієнтів. При прийнятті Банком ризику неплатежу, повинні дотримуватися наступні основні правила:

- Банк приймає кредитний ризик тільки, якщо взаємовідносини з клієнтом зрозумілі та показують належний баланс між прибутковістю та ризиком;

- передумовою будь-якого фінансування є детальне розуміння економічного підґрунтя операції;

- Банк вступає у кредитні відносини тільки після отримання достатньо глибокої інформації щодо кредитоспроможності позичальника. Якщо позичальник (наявний або потенційний) не бажає надавати достатньо деталізовану інформацію щодо його фінансового стану, Банк утримається від затвердження нової операції або від збільшення обсягу існуючої операції з таким позичальником;

- рефінансування або прийняття ризику від інших банків вимагає ретельного аналізу ситуації та повинно бути пояснене. Операції такого типу повинні розглядатися особливо уважно, зокрема, якщо фінансовий стан позичальника слабкий;

- зазвичай термін фінансування капітальних інвестицій, тобто період до повного погашення інвестиційного кредиту, не повинен перевищувати звичайного періоду амортизації інвестиційних активів, або, якщо на це є відповідна експертна оцінка, потенційного економічного та технічного терміну експлуатації інвестиційних активів;

- для фінансування в іноземній валюті клієнт повинен мати виручку у відповідній валюті, або бути спроможним обслуговувати відсотки та основний борг у такій валюті;

- забезпечення приймається тільки для підтримки кредитів, воно не може слугувати заміною спроможності клієнта виконувати свої зобов'язання ;

- у випадку недостатності можливостей (наприклад, тимчасової неукомплектованості персоналу) контроль та управління існуючими ризиками мають пріоритет над генеруванням нового бізнесу;

- кредити в іноземній валюті можливі для цілей страхування валютних ризиків за існуючими операціями клієнта; слід уникати «спекулятивних» кредитів, метою яких з точки зору клієнта є виключно отримання більш низької відсоткової ставки за кредитом в іншій валюті, або «вигідного» обмінного курсу без купівлі відповідних інструментів страхування валютних ризиків, незважаючи на відсутність грошових надходжень у валюті кредиту [31].

Таким чином, розробляючи заходи кредитної політики, доцільно вдосконалити деталізацію етапів кредитного процесу, дотримуватись вимог Національного банку України при оцінці кредитоспроможності юридичних осіб та розробляти власні методики оцінки, удосконалювати механізм розробки та реалізації кредитних договорів відповідно до видів позик,

активно проводити процентну політику для мотивації позичальника, здійснювати попередній, поточний і подальший контроль виконання позичальником умов договору, запроваджувати інноваційні методи управління та контролю кредитної діяльності, слідкувати за зростанням професіоналізму працівників з метою підвищення якості кредитного обслуговування [30, с. 356].

3.2. Підходи АТ «ОТП Банк» до мінімізації кредитного ризику з метою підвищення якості кредитного портфеля

Кредитний ризик – це ймовірність виникнення збитків чи додаткових втрат або недоотримання запланованих доходів унаслідок невиконання боржником/контрагентом узятих на себе зобов'язань відповідно до умов договору.

Кредитний ризик – найбільш суттєвий ризик для капіталу банку. Банк приймає цей вид ризику під час кредитування, тому ключовим є саме процес управління, який складається з послідовних етапів:

- ідентифікації та визначення, оцінювання й вимірювання ризику;
- безпосереднього прийняття ризику та його мінімізації;
- моніторинг та контроль за профілем ризику і тенденціями щодо його розвитку.

Стратегія управління ризиками, кредитна політика та політики управління кредитним ризиком, у тому числі моніторингу, роботи із забезпеченням і проблемною заборгованістю дають визначення кредитному ризику, критеріям кредитоспроможності й платоспроможності для індивідуальної заборгованості та встановлюють нормативи й ліміти для управління кредитним ризиком на рівні портфеля. Детальні вимоги щодо кредитної угоди встановлюються у стандартах продуктів, які оновлюються на регулярній основі, проте не рідше одного разу на рік.

Оснoву оцінювання й вимірювання кредитного ризику становлять моделі рейтингування для контрагентів, які готують і надають фінансову звітність, та скорингові моделі для інших контрагентів, які допомагають розподілити контрагентів на класи згідно з величиною вірогідності кредитного ризику за кожним із таких класів. Моделі оцінювання кредитного ризику дають можливість ухвалювати виважені рішення щодо розміру очікуваних збитків і необхідного співвідношення дохідності й ризику, уникати тих класів очікуваних кредитних ризиків, за якими дохід не є адекватним, або ж розмір ризику перебуває в надто широкому діапазоні поза межами контролю зі сторони банку. Кожному із класів кредитного ризику контрагентів відповідають певні підходи щодо максимально дозволеного розміру заборгованості, методів мінімізації очікуваних збитків, у тому числі через вимоги щодо забезпечення заборгованості, та розрахунку розміру очікуваних кредитних збитків. Усі моделі проходять обов'язкове документування, бек-тестування та валідацію відповідними підрозділами ОТП Банку в Угорщині.

У процесі аналізу контрагента обов'язковим є визначення групи пов'язаних контрагентів на основі ознак контролю, із урахуванням структури власності й управління та/або суттєвих економічних взаємозалежностей. Прийняття ризику супроводжується системою компетенцій і повноважень щодо кредитного ризику, яка, залежно від розміру заборгованості за кредитною угодою, складається з колегіальних органів та індивідуальних повноважень.

Найвищим колегіальним органом Банку, що здійснює управління кредитним ризиком, є Кредитний комітет, створений відповідно до рішення Наглядової ради Банку. Кредитний комітет наділений компетенцією делегувати частину своїх повноважень щодо ухвалення рішення стосовно кредитного ризику кредитним комітетам нижчого рівня та окремим посадовим особам, відповідальним за прийняття ризику.

Мінімізація кредитного ризику на рівні кожного окремого контрагента передбачає відповідність установленим політикам, процедурам і стандартам максимального розміру кредитного зобов'язання/боргового навантаження, строків погашення, рівня покриття забезпеченням. Управління кредитним ризиком на рівні портфеля кредитів передбачає диверсифікацію ризику, обмеження щодо найбільш схильних до надмірних ризиків сегментів портфеля та відбувається за допомогою системи лімітів, установлених кредитною політикою Банку, щодо максимально допустимої концентрації заборгованості на рівні країни, валюти, галузі економіки, певного продукту та групи пов'язаних контрагентів.

Банк має приділяти особливу увагу процесу постійного моніторингу та ранньої ідентифікації проблемної та потенційно проблемної заборгованості.

Організація кредитного моніторингу в банках – це сукупність форм і методів, що застосовуються підрозділами банків у процесі постійного спостереження за своєю кредитною діяльністю за наступними напрямками: моніторинг кредитного ризику, моніторинг кредитного портфеля, моніторинг кредитної політики [32].

Моніторинг кредитної політики проводиться за наступними напрямками:

- визначення «цільових ринків»;
- клієнтура;
- прийнятні і неприйнятні ризики для банку.

Моніторинг кредитної політики здійснюється відповідно до загальної стратегії діяльності банку. Кредитний комітет банку керується вимогами чинного законодавства, нормативами НБУ, Статутом банку, затвердженою стратегією банку, обліковою політикою банку на певний рік, а також принципами мінімізації кредитного ризику при середньому кредитному портфелі.

Проведення моніторингових досліджень кредитної політики в банку здійснюється поетапно (рис. 3.2).

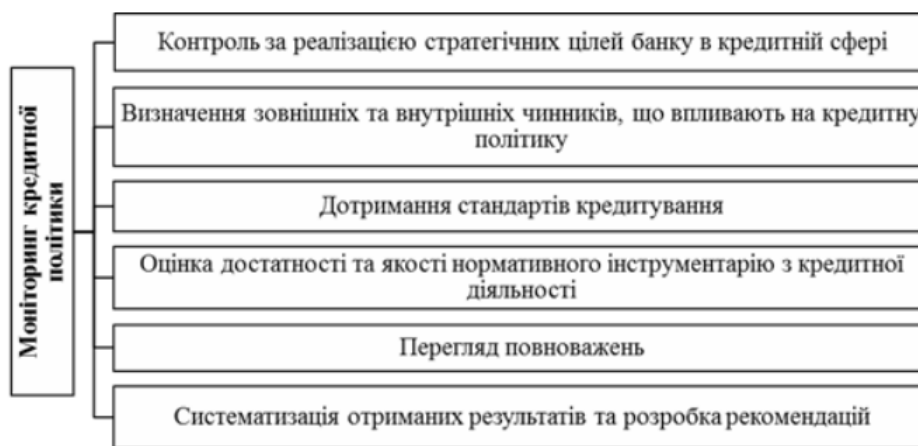

Рис. 3.2. Етапи моніторингу кредитної політики банку [32]

На регулярній основі проводиться оцінювання фінансового стану контрагента й аналіз його поведінки згідно з поведінковими моделями, статус обслуговування заборгованості, відбувається збір інформації із зовнішніх джерел щодо змін у складі учасників контрагента, порушення процедури банкрутства, значних судових розглядів матеріального характеру, статусу обслуговування боргу відповідно до даних бюро кредитних історій та Кредитного реєстру, заборгованості з податків та/або інших обов'язкових платежів, публічної інформації, яка має негативний вплив на репутацію контрагента.

Система раннього реагування складається з кількох стадій, які визначають імовірність виникнення проблемної заборгованості та, відповідно, визначають заходи, у тому числі превентивного характеру, які необхідно застосувати для запобігання виникненню проблемної заборгованості або зниженню очікуваних збитків від проблемної заборгованості. Система моніторингу і ранньої ідентифікації проблемної та потенційно проблемної заборгованості інтегрована в систему оцінювання очікуваних збитків від знецінення фінансових активів відповідно до Міжнародних стандартів із фінансової звітності. Процес моніторингу й оцінювання резервів на покриття кредитного ризику перебуває під контролем Комітету з управління ризиками клієнтів корпоративного сегменту,

Кредитного комітету напряму діяльності роздрібного бізнесу та Резервного комітету відповідно.

Робота з урегулювання проблемної заборгованості проводиться підрозділами роботи з проблемною заборгованістю, які незалежні від бізнес-підрозділів та підрозділів з управління ризиками, що ухвалювали рішення під час видачі кредитної заборгованості. За аналогією щодо ієрархії Кредитного комітету найвищим колегіальним органом є Комітет по роботі з проблемною заборгованістю, створений рішенням правління Банку, із підпорядкованою системою комітетів нижчого рівня та/або посадових осіб із кредитними повноваженнями. У роботі з масовим сегментом роздрібних клієнтів переважають стандартні продукти та процедури врегулювання заборгованості залежно від продукту і терміну невиконання зобов'язань, водночас для клієнтів корпоративного сегменту властивим є сценарний аналіз із вибором сценарію, який зумовить максимальне погашення заборгованості з урахуванням стану взаємовідносин із контрагентом, вартості та стану забезпечення, стану претензійно-позовної роботи та вартості грошей у часі [26].

Таким чином, основними напрямками щодо мінімізації ризиків АТ «ОТП Банк», є наступні:

- забезпечення оптимального співвідношення між ризикованістю та прибутковістю банківських операцій;
- здійснення управління ризиками колегіально керівними підрозділами, та відділами, які безпосередньо задіяні у проведенні відповідних банківських операцій;
- поетапна та безперервна робота щодо мінімізації ризиків з врахуванням постійних змін фінансового стану АТ «ОТП Банк», фінансових можливостей клієнтів банку, кон'юнктури грошового ринку, економічної ситуації в країні та в регіоні, де функціонує банк.

Для підвищення якості кредитного портфеля можна запропонувати наступні заходи:

- проведення постійного аналізу кредитних відносин з кожним окремим позичальником з метою оцінки змін у їх кредитоспроможності та розробки своєчасних заходів для формування якісного кредитного портфеля банку;
- групування позичальників за категоріями з врахуванням термінів надання позик, їх дохідності та інших відповідних чинників;
- покращення ресурсної бази банку та розробка способів зміцнення та розширення кредитного потенціалу;
- вдосконалення та впровадження сучасних систем моніторингу та контролю за кредитними ризиками;
- висування конкретних вимог до адекватності обсягу позики та вартості заставного майна, а також визначення максимально допустимої суми періодичних платежів за кредитом відповідно до щомісячного доходу позичальника;
- обґрунтування розміру запропонованих відсоткових ставок.

За результатами аналізу кредитного портфеля АТ «ОТП Банк» в розділі 2, є підстави зробити висновок, що ситуація в країні вплинула на діяльність банку, тому можна запропонувати напрями покращення його кредитної політики (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Напрями покращення кредитної політики АТ «ОТП Банк»

Напрямок покращення	Опис напрямку покращення
Розширення кредитування юридичних осіб	Продовження надання кредитів, які мають загальнодержавну важливість, зокрема кредитування аграрного сектору економіки за державною програмою «Зроблено в Україні» та скоринговим проектом банку «Агро Фабрика», енергетичного сектору, логістики. Підтримка малого та середнього бізнесу із використанням державної програми «Доступні кредити 5-7-9%».
Реструктуризація та врегулювання кредитної заборгованості	Врегулювання кредитної заборгованості – це зміна умов повернення кредиту (строк, процентна ставка, валюта кредиту), відповідно до якої позичальнику буде запропонована можливість повернення до стандартного обслуговування боргу.
Відновлення надання позичальникам кредитних канікул	На кредитні канікули за усіма кредитами фізичних осіб можуть претендувати всі клієнти, які вчасно погашали кредит, але опинилися тимчасово в скрутному становищі. Банк може запропонувати різні види кредитних канікул в залежності від фінансового стану позичальника: із відстроченням погашення тіла кредиту з одночасною вимогою сплати відсотків; із відстроченням зі сплати відсотків, з одночасною вимогою погашення тіла

	кредиту; із відстроченням зі сплати частини тіла кредиту або частини відсотків; із відстроченням зі сплати всього щомісячного платежу повністю.
Збільшення інвестицій у цифровізацію	Завдяки додатковим вкладенням банки зможуть задовольнити щораз вищі вимоги клієнтів. Активна модернізація мобільних застосунків, виправлення помилок і зміна дизайну, покращення та розширення сервісів підвищить зручність взаємодії з банком, надасть більші можливості для оформлення депозитів та забезпечить зростання кількості їх поповнень, а отже, збільшить обсяг кредитних ресурсів.
Посилення захисту позичальників, які зазнали фінансових втрат у зв'язку із війною	Продовження підтримки банком позичальників, які потрапили в скрутну фінансову ситуацію через воєнні дії на території України, шляхом підтримки кредитної програми, яка не підвищує підвищення процентну ставку по кредитах, що були отримані до 24 лютого 2022 року. Це сприятиме швидкому погашенню кредитів позичальниками та скороченню кількості непрацюючих кредитів.

Отже, ефективна кредитна політика є основою фінансової стійкості банку. Запропоновані заходи дозволять АТ «ОТП Банк» більш ефективно провадити свою кредитну політику та виконувати своє головне завдання в умовах війни, а саме кредитну підтримку економіки.

ВИСНОВКИ

1. Розкрито економічну сутність кредитної політики комерційного банку. Кредитна політика банку є початковим етапом здійснення кредитного процесу в банку. Під час розроблення кредитної політики закладаються базові принципи, стандарти, критерії та ліміти кредитування, тобто формуються цілі кредитної діяльності банку, на які орієнтуються при ухваленні управлінських рішень, обов'язкових до виконання всіма структурними підрозділами банку. Кредитна політика визначає довгострокові пріоритети кредитної діяльності банку з урахуванням його місії та стратегічних цілей.

Проведений аналіз тлумачень поняття кредитної політики показав, що існують різні трактування поняття «кредитна політика», серед яких можна виділити такі:

- 1) кредитна політика є складовою економічної політики банку, комплекс заходів у кредитуванні народного господарства;
- 2) кредитна політика виражає сукупність чинників, документів, і дій, які визначають розвиток банку сфері кредитування своїх клієнтів;
- 3) кредитна політика виступає методом виконання послідовно взаємозалежних процесів банку сфері кредитування;
- 4) кредитна політика – це сукупність пасивних та активних банківських операцій, які розглядаються на конкретну перспективу та забезпечують банку досягнення поставленої мети, а також вирішують завдання оптимального розподілу кредитних ресурсів.

Найбільш чітко сутність кредитної політики комерційного банку проявляється у її функціях, які поділяють на дві групи:

- 1) загальні функції, це функції притаманні різним елементам банківської політики;

2) специфічні функції, що відрізняють кредитну політику від інших елементів банківської політики.

2. Вивчено організаційні та інформаційні умови формування та провадження кредитної політики банку. Визначення кредитної політики сучасного банку залежить від ряду внутрішніх та зовнішніх чинників, які впливають на його функціонування. На зовнішні фактори банк вплинути не може, але має враховувати при формуванні власної кредитної політики. Своєчасними діями банк може певним чином пом'якшити їхній негативний вплив і запобігти появі великих втрат. Щодо внутрішніх чинників, то їх вплив банк може корегувати, адже основні важелі управління кредитним ризиком зосереджені у сфері внутрішньої політики банку.

До основних внутрішніх чинників, які впливають на формування кредитної політики банку, можна віднести: клієнтоорієнтованість банку, організація банківської роботи, кредитний потенціал банку, стабільність депозитів, регіональна та галузева специфіка, ризик та прибутковість, цінова політика.

До зовнішніх факторів можна віднести: грошово-кредитна політика НБУ, попит на банківські кредити, Загальний стан економіки держави, рівень бюджетного дефіциту, політизованість суспільства, рівень доходів населення, здатність споживати банківські послуги, рівень інфляції, рівень банківської конкуренції, рівень цін на банківські продукти та послуги.

3. Вивчено типи кредитної політики комерційного банку. Відповідно до пріоритетів у розвитку та з врахуванням рівня кредитного ризику, банк може вибирати між такими видами кредитної політики: агресивна, консервативна (обережна), помірна.

Політику банку вважають агресивною, коли її метою є швидке зростання активів та капіталу, активне завоювання ринкових позицій і максимізацію прибутку, навіть якщо це пов'язано з підвищеним рівнем кредитного ризику в умовах жорсткої конкуренції.

Консервативна політика спрямована на мінімізацію кредитного ризику, який розглядається як головний пріоритет. Банк уникає стрімкого розширення кредитування з метою здобуття великих прибутків. Реалізуючи цей тип кредитної політики, банк скорочує коло позичальників, строки надання кредиту та його розміри, збільшує вартість кредиту. Пролонгація кредитів здійснюється винятково надійним клієнтам.

Помірна стратегія, з свого боку, передбачає стабільне, поступове зростання банку, охоплення нових сегментів ринку протягом тривалого періоду та проведення операцій з меншим ризиком.

Організація формування кредитної політики банку – це сукупність прийомів і методів раціонального поєднання елементів керуючої підсистеми (суб'єктів управління) із внутрішніми факторами, що впливають на формування кредитної політики в часі та просторі.

4. Надано загальну характеристику АТ «ОТП БАНК». Акціонерне товариство «ОТП БАНК» – один з найбільших українських банків, який є визнаним лідером фінансового сектора України. На вітчизняному ринку він працює з 1998 року. Стовідсотковий власник банку – угорський OTP Bank Plc. – найбільший банк серед фінансових установ Угорщини, лідер угорського банківського ринку з ринковою часткою майже 25%. За підсумками стрес-тестування, проведеного НБУ у 2023 році, OTP Банк посів третє місце за рівнем достатності капіталу. Норматив достатності основного капіталу (Н3) в OTP Банку становив 7 млрд 164 млн грн, або 18,5% при необхідному рівні показника 7%. Регулятивний капітал (Н2) OTP Банку складав 14 млрд 189 млн грн, тобто 36,61% при нормативі 10%. За розміром чистих активів Банк посів 11-те, а за розміром чистого прибутку – 8-ме місце. Крім того, Банк увійшов у ТОП-10 банків за розміром кредитного портфеля за Державною програмою «Доступні кредити 5-7-9%».

В роботі проведено аналіз основних показників діяльності АТ «ОТП БАНК». Активи АТ «ОТП Банк» протягом аналізованих 2021-2023 рр. зазнали значного зростання. Це стало можливим завдяки впливу таких

складових активів як грошові кошти та їх еквіваленти, які зросли за три роки на 179,8%.

Кредити та аванси банкам, незважаючи на скорочення у 2023 році порівняно з 2022 р., за три роки збільшилися. Також суттєвий вплив здійснило зростання обсягу інвестицій в цінні папери, які зросли за три роки на 196,4%. Нематеріальні активи за винятком гудвілу також зросли, хоча це зростання було незначним. За іншими статтями активів спостерігаємо їх щорічне зменшення.

Аналіз рентабельності активів показав їх зростання у 2023 р. у порівнянні з 2022 р., але зниження порівняно з 2021 р. Причиною зниження якості кредитного портфелю банк вважає воєнний конфлікт, що триває.

Спостерігається суттєве зниження кількості ризикованих кредитів, водночас Банк відновив надання нових кредитів як юридичним, так і фізичним особам.

За результатами діяльності у 2023 році АТ «ОТП Банк» увійшов до ТОП-10 найбільших банків України за критеріями «розмір чистих активів» (11-те місце) та «чистий прибуток» (8-ме місце). Активи та фінансовий результат перевищили планові показники.

У 2023 році працюючий кредитний портфель зменшився порівняно з 2022 роком. Причиною стало погашення кредитів, зменшення обсягів надання нових кредитів та погіршення якості портфелю.

У 2023 р. кошти юридичних та фізичних осіб зросли порівняно з попереднім роком і досягли найбільшого значення за досліджувані три роки. Це стало наслідком привабливості депозитних продуктів, програм лояльності та зростання довіри до ОТП Банку. У 2023 р. Банк проводив програму підтримки клієнтів, які опинились у скрутному становищі внаслідок воєнного конфлікту. В межах цієї програми банк реструктурував кредити на зручних для клієнтів умовах.

Аналіз динаміки коштів банків показав, що їх обсяг значно зменшився у 2022 р. порівняно з 2021 р, але в наступному 2023 р. суттєво зросли у порівнянні з 2022 р.

Аналіз динаміки коштів клієнтів за три роки засвідчив їх зростання.

Динаміка загальної суми зобов'язань мала позитивну тенденцію.

Комісійний дохід у 2023 р. підвищити не вдалося, оскільки відбулося зниження ділової активності клієнтів внаслідок воєнного стану та обмеження на валютному ринку.

Показники капіталізації АТ «ОТП Банк» засвідчують, що капітал Банку у 2023 р. продовжив зростати, причиною чого стала капіталізація прибутків.

Статутний капітал банку протягом 2021-2023 років не змінювався. Аналогічну картину спостерігаємо щодо емісійного доходу та результату від операцій з акціонером.

Протилежну тенденцію порівняно з усіма статтями мав показник нерозподіленого прибутку. Його значення щорічно зростало і за три роки зростання становило майже 136%. Саме нерозподілений прибуток найбільше вплинув на зростаючу динаміку загальної суми власного капіталу.

Процентні доходи кожного року зростали, що є позитивним явищем для банку. За статтею «Процентні витрати» також спостерігаємо зростаючу динаміку. За результатами діяльності протягом всіх трьох років банк отримував чистий процентний дохід, його обсяг щорічно збільшувався, що характеризує прибуткову діяльність банку.

Інші доходи були меншими за інші витрати, які зростали кожного року.

Витрати на виплати працівникам займають значну частку в загальних статтях, які здійснюють вплив на фінансовий результат. Їх обсяг зростав по роках.

За 2021-2023 роки зростання обсягу інших адміністративних та операційних витрат становило майже 3%.

Прибуток до оподаткування зменшився у 2022 р. порівняно з 2021 р., проте у 2023 р. збільшився, внаслідок чого таку саму тенденцію мали й витрати на сплату податку.

Отже, фінансовим результатом трьох аналізованих років був прибуток. Він мав різну динаміку, так, у 2022 р. його обсяг зменшився у порівнянні з 2021 р., що стало наслідком воєнних дій на території країни та гальмування всіх економічних процесів в країні, але вже у 2023 р. банк гнучко відреагував на зовнішні зміни й розмір прибутку значно зріс на 522% і загалом за 2021-2023 роки – на 35%. Цьому сприяло зміна умов щодо надання кредитів, відмова від надання кредитів мікробізнесу та малому бізнесу в іноземній валюті, обмеження надання кредитів підприємствам, які відносяться до найризикованіших галузей.

5. Проведено аналіз фінансового стану АТ «ОТП БАНК». Аналіз фінансової стійкості показав, що банк достатньо забезпечений капіталом, що є основою убезпечення банку від поточних втрат та найближчій перспективі.

Аналіз нормативів ліквідності дає підстави стверджувати, що всі показники АТ «ОТП Банк» протягом 2021-2023 років мали значення, які значно більші за встановлені нормативи. Можна побачити, що за три роки значення всіх показників зросло.

Аналіз показників прибутковості показав, що банк протягом трьох років, навіть зі зниженням показника рентабельності у 2022 р., залишався рентабельним. Позитивним також є те, що у 2023 році рентабельність підвищилась.

6. Надано оцінку провадження кредитної політики в АТ «ОТП БАНК». З метою виявлення резервів підвищення ефективності кредитної діяльності за умови запланованого рівня дохідності та допустимого рівня ризику банки проводять аналіз кредитного портфеля. Ми провели аналіз кредитів та авансів банкам, який засвідчив, що станом на 31 грудня 2021 Банк отримав в заставу цінні папери за договорами зворотного продажу (РЕПО) номінальною вартістю 439822 тисячі гривень.

Станом на 31 грудня 2023 до складу коштів у банках включені нараховані проценти на суму 53324 тисячі гривень. Залишки в двох банках на загальну суму 18995149 тисяч гривень індивідуально перевищував 10% капіталу Банку.

Максимальний кредитний ризик за кредитами та авансами банків становив 21491993 тисячі гривень.

Аналіз кредитів та авансів клієнтам показав, що найбільшу частку в загальній сумі кредитів та авансів клієнтам становили кредити юридичним особам та фізичним особам-підприємцям. Їх обсяг щорічно зменшувався. Аналогічну картину спостерігаємо як за споживчими та іпотечними кредитами фізичним особам, так і за загальною сумою авансів та кредитів клієнтам.

Гарантії за кредитами та авансами щорічно зростали. Забезпечені кредити становили меншу частку в загальній сумі авансів та кредитів клієнтам, їх обсяг щорічно зменшувався. В структурі забезпечених кредитів найбільшу питому вагу займали кредити, забезпечені обладнанням, запасами та правами на них, які зазнали зменшення з 2021 р. до 2023 р. майже вдвічі. На другому місці – кредити, забезпечені іншою нерухомістю, обсяг яких також щорічно зменшувався. Найменшу частку в структурі забезпечених кредитів займали кредити, забезпечені житловою нерухомістю та у 2021 р. кредити, забезпечені цінними паперами, які у 2023 р. зросли.

В структурі кредитів роздрібним клієнтам найбільшу частку становили споживчі кредити. Іпотечне кредитування посідає другу позицію, його частка зросла у 2022 р. порівняно з 2021 р., а у 2023 р. дещо скоротилась. На третьому місці – автокредити, частка яких скорочувалась протягом трьох аналізованих років. Найменшу частку всі роки займали кредити, надані мікробізнесу та самозайнятим особам.

Кредитна якість портфеля кредитів, наданих корпоративним клієнтам, значно покращилась протягом 2023 р. за рахунок значного скорочення частки портфеля з 38% на кінець 2022 р. до 26% портфеля станом на кінець 2023 р.

З огляду на галузеву структуру портфеля корпоративних кредитів частка позик, наданих підприємствам сфери торгівлі, зросла у 2023 р. до майже 40%.

Активи Банку у 2023 р. зросли на 12,1% та перевищили позначку у 102 млрд грн, одночасно продовжилося зростання розміру та частки фінансових активів у вигляді коштів, розміщених у НБУ, переважно на кореспондентських рахунках інших банків-контрагентів, та у вигляді інвестицій в цінні папери, емітентами яких є центральні органи влади України та країни G7. Така структура активів у період проведення жорсткої монетарної політики ключовими центробанками світу забезпечила підтримку високої дохідності активів банку

7. Визначено заходи щодо удосконалення формування кредитної політики банку. Напрямами покращення кредитної політики АТ «ОТП Банк» є: розширення кредитування юридичних осіб; реструктуризація та врегулювання кредитної заборгованості; відновлення надання позичальникам кредитних канікул; збільшення інвестицій у цифровізацію; посилення захисту позичальників, які зазнали фінансових втрат у зв'язку із війною.

8. Розглянуто підходи АТ «ОТП БАНК» до мінімізації кредитного ризику з метою підвищення якості кредитного портфеля. Основними напрямами щодо мінімізації ризиків АТ «ОТП Банк» є: забезпечення оптимального співвідношення між ризикованістю та прибутковістю банківських операцій; здійснення управління ризиками колегіально керівними підрозділами та відділами, які безпосередньо задіяні у проведенні відповідних банківських операцій; поетапна та безперервна робота щодо мінімізації ризиків з врахуванням постійних змін фінансового стану АТ «ОТП Банк», фінансових можливостей клієнтів банку, кон'юнктури грошового ринку, економічної ситуації в країні та в регіоні, де функціонує банк.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Балянт Г.Р., Галіцейська Ю.М. Теоретичні та практичні аспекти розроблення та реалізації кредитної політики банків. *Економіка і суспільство*. Випуск № 11. 2017. С. 401-406.
2. Вовчак О. Д., Рущишин Н. М., Андрейків Т. Я. Кредит і банківська справа: Підручник. К.: Знання, 2008. 564 с.
3. Гуцал І. С. Дієвість кредитного механізму в економіці України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. екон. наук : спец. 08.04.01 – фінанси, грошовий обіг і кредит; Київ. нац. екон. ун-т. Київ, 2004. 31 с.
4. Банківські операції: Підручник / За ред. д.е.н., проф. О. В. Дзюблюка. Тернопіль: Вид-во ТНЕУ «Економічна думка», 2009. 696 с.
5. Д'яконова І. Удосконалення кредитних відносин – споживче кредитування: [монографія]. Суми: Університетська книга, 2007. 96 с.
6. Золотарьова О., Півняк Ю., Мартиненко П. Концепція кредитної політики комерційного банку та можливості підвищення її ефективності. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2014. Вип. 9. Ч. 2. С. 108–112
7. Криклій О., Мірошніченко О. Формування кредитної політики банку. *Університету банківської справи Національного банку України*. 2012. № 3 (15). С. 165–171.
8. Лагутін В. Д. Кредитування : Теорія і практика : навч. посіб. [4-те вид., стер.]. К. : Знання, 2004. 215 с.
9. Любар О. О. Кредитна політика банків: види та моделі. *Вісник університету банківської справи Національного банку України*. 2010. № 3(9). С. 183-185.
10. Майорова Т. В. Банківське кредитування інвестиційних проектів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.04.01 – фінанси, грошовий обіг і кредит; Київ. нац. екон. ун-т. К., 2000. 19 с.

11. Малахова О. Л. Банківська система у механізмі кредитного забезпечення підприємницької діяльності: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон.наук: спец. 08.04.01. – фінанси, грошовий обіг і кредит;-Тернопіль, 2004. 23 с.
12. Кредитна політика. Енциклопедія сучасної України. URL: <https://esu.com.ua/article-2386>.
13. Осташ С. Кредитна політика комерційного банку та оцінка кредитного портфеля банків України. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2014. Вип. 3 (44). С. 117–121.
14. Сеньковська О. Вдосконалення ефективності кредитної політики комерційного банку в сучасних умовах. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2014. Вип. 24.6 С. 275–279.
15. Кредитування і контроль : [навч. посібн.] / [Т. Смовженко, Р. Коцовська, В. Крупський, В. Хім'як]. Львів ЛБІ НБУ, 2004. 135 с
16. Примостка Л. О. Аналіз банківської діяльності: сучасні концепції, методи та моделі: монографія. К.: КНЕУ, 2012. 316 с.
17. Довгань Ж. В. Особливості управління кредитною діяльністю банківських установ у сучасних умовах. *Світ фінансів*. 2015. № 4. С. 43–55.
18. Офіційний сайт Міністерства фінансів України.
19. Гончаров С. М., Кушнір Н. Б. Г 65 Тлумачний словник економіста / за ред. проф. С. М. Гончарова. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 264 с.
20. Полінкевич О. М., Сидорук І. І., Тимошук Т. В., Полінкевич О. М. Суть, принципи та типи кредитної діяльності комерційного банку. *Економічний форум*. 2014. № 4. С. 248-254.
21. Бітнер І. В., Коротких О. Е. Кредитна політика комерційного банку в умовах економічної нестабільності. *Економіка та суспільство* Випуск № 56. 2023. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2978/2896>
22. Лисенок О. В. Формування стратегії та політики управління кредитними операціями банків. *Вісник ЖДТУ*. 2016. № 1 (75). С. 185–190.

23. Журавльова Т. О., Макаренко Ю. П., Турова Л. Л., Сірко А. Ю. Фінансовий менеджмент у банку: навч. посіб. Дніпро : Пороги, 2021. 360 с.
24. Владика Ю. П., Турова Л. Л., Тарасенко Т. В. Адаптація кредитної політики комерційних банків в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. Випуск № 61. 2024. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3809/3729>
25. Криклій О. А., Мірошніченко О. В. Формування кредитної політики банку. *Вісник університету банківської справи Національного банку України*. 2012. №3 (15). С. 165-171.
26. Офіційний сайт АТ «ОТП Банк». URL: <https://www.otpbank.com.ua/about/informations/annual-reports/>.
27. Національний банк впроваджує новий норматив для банків – коефіцієнт покриття ліквідністю LCR. Офіційний сайт НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-vprovadjuye-noviy-normativ-dlya-bankiv--kofitsiyent-pokrittya-likvidnistyu-lcr>
28. Мінімальне значення коефіцієнту чистого стабільного фінансування (NSFR) з 01 квітня 2023 року становитиме 100%. Офіційний сайт НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/minimalne-znachennya-kofitsiyentu-chistogo-stabilnogo-finansuvannya-nsfr-z-01-kvitnya-2023-roku-stanovitime-100>
29. Вікно можливостей. «Ми прагнемо розширити коло бізнесів, з якими працюємо, і готові кредитувати більшу кількість клієнтів» [назва з екрану]. Інтерв'ю з Володимиром Мудрим, головою правління ОТП Банку. 11.12.2023 р. URL: <https://banksrating.com.ua/analytics/vikno-mozhlyvostej/>
30. Зверук Л. А., Лисенко Т. С. Управління кредитною діяльністю банківських установ: сутність, практика, напрями вдосконалення. *БІЗНЕС-ІНФОРМ*. № 1. 2019. С. 349-357.
31. Островська Н. Л. Теоретичні та практичні аспекти організації моніторингу кредитної політики в банку. *Ефективна економіка*. № 6. 2013. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2349>

ДОДАТКИ

Акціонерне товариство «ОТП БАНК»

Окремий звіт про фінансовий стан

станом на 31 грудня 2021 року

(у тисячах українських гривень)

	Примітки	31 грудня 2021 року	31 грудня 2020 року (як рекласифіковано)	31 грудня 2019 року (як рекласифіковано)
АКТИВИ				
Грошові кошти та їх еквіваленти	4	3,870,163	3,510,420	3,139,593
Кредити та аванси банкам	5	9,129,391	13,628,078	4,308,470
Кредити та аванси клієнтам	6	40,460,458	27,638,193	25,311,393
Інвестиції в цінні папери	7	14,627,919	12,503,675	10,824,761
Похідні фінансові активи		8,376	10,561	454
Інвестиції в дочірні підприємства, спільні підприємства та асоційовані підприємства	8	139,143	139,143	139,143
Інвестиційна нерухомість		26,075	27,857	28,152
Поточні податкові активи		110	90	64
Відстрочені податкові активи	16	68,847	76,544	38,747
Нематеріальні активи за винятком гудвілу	9	344,801	358,631	196,461
Основні засоби	9	948,483	822,412	564,279
Інші фінансові активи	10	118,981	98,434	152,745
Інші нефінансові активи	10	76,697	110,869	77,061
Загальна сума активів		69,819,444	58,924,907	44,781,323
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ				
Кошти банків		1,225	132	189,668
Кошти клієнтів	11	57,064,997	47,838,522	35,401,926
Похідні фінансові зобов'язання		4	844	3,447
Інші залучені кошти		176	267	378,133
Резерви за кредитними зобов'язаннями та контрактами фінансової гарантії		298,908	279,484	83,939
Інші фінансові зобов'язання	12	1,106,276	1,043,519	767,140
Інші нефінансові зобов'язання	12	137,788	109,274	97,768
Поточні зобов'язання з податку на прибуток		149,689	81,304	84,827
Загальна сума зобов'язань		58,759,063	49,353,346	37,006,848
КАПІТАЛ				
Статутний капітал	22	6,186,023	6,186,023	6,186,023
Нерозподілений прибуток		3,175,320	1,630,209	(103,513)
Емісійний дохід	22	405,075	405,075	405,075
Результат від операцій з акціонером	22	1,236,294	1,236,294	1,236,294
Інші резерви		57,669	113,960	50,596
Загальна сума власного капіталу		11,060,381	9,571,561	7,774,475
Загальна сума власного капіталу та зобов'язань		69,819,444	58,924,907	44,781,323

Затверджено до випуску керівництвом АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА «ОТП БАНК» та підписано від його імені:

Володимир Мудрий
Голова Правління

17 серпня 2022 року

Наталія Дюба
Головний бухгалтер

17 серпня 2022 року

Акціонерне товариство «ОТП БАНК»

Окремий звіт про сукупний дохід за рік, який закінчився 31 грудня 2021 року
(у тисячах українських гривень)

	Примітки	2021	2020
		За наростаючим підсумком із початку року до дати звітності	За наростаючим підсумком із початку року до дати звітності
Прибуток (збиток) за рік		2,745,111	1,733,722
Інший сукупний дохід			
Компоненти іншого сукупного доходу, які не будуть перекласифіковані у прибуток або збиток, до оподаткування			
Інший сукупний дохід, до оподаткування, прибутки (збитки) від інвестицій в інструменти капіталу		2,038	223
Компоненти іншого сукупного доходу, які будуть перекласифіковані у прибуток або збиток, після оподаткування			
Прибутки (збитки) від фінансових активів, оцінених за справедливою вартістю через інший сукупний дохід, до оподаткування у тому числі:			
зміна справедливої вартості інвестицій, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		209,643	250,927
зміна резерву на покриття очікуваних кредитних збитків за інвестиціями, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		(66,993)	(103,868)
Сума накопиченого прибутку/ (збитку), що перекласифікована у склад прибутків та збитків в результаті вибуття інвестицій, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		(188,680)	(83,918)
Податок на прибуток, що відноситься до фінансових активів, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід у складі іншого сукупного доходу		(12,299)	-
Загальна сума іншого сукупного доходу, який буде перекласифіковано у прибуток або збиток, після оподаткування		(58,329)	63,141
Загальна сума іншого сукупного доходу		(56,291)	63,364
Загальна сума сукупного доходу		2,688,820	1,797,086

Затверджено до випуску керівництвом АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА «ОТП БАНК» та підписано від його імені:

Володимир Мудрий
Голова Правління

17 серпня 2022 року

Наталія Дюба
Головний бухгалтер

17 серпня 2022 року

Примітки, надані на сторінках 8-112, є невід'ємною частиною цієї окремої фінансової звітності.

Акціонерне товариство «ОТП БАНК»

Окремий звіт про рух грошових коштів
за рік, який закінчився 31 грудня 2021 року
(у тисячах українських гривень)

	Примітки	2021	2020 (як реклаифіковано)
		За наростаючим підсумком із початку року до дати звітності	За наростаючим підсумком із початку року до дати звітності
Грошові потоки від операційної діяльності			
Класи надходжень грошових коштів від операційної діяльності			
Проценти сплачені		(1,083,402)	(1,420,016)
Проценти отримані		6,058,437	5,896,396
Комісійні доходи, що отримані		2,012,466	1,684,106
Чистий прибуток (збиток) від операцій з фінансовими інструментами за справедливою вартістю через прибуток або збиток		223,047	(412,639)
Чистий прибуток (збиток) від операцій з іноземною валютою		301,288	692,833
Інші надходження грошових коштів від операційної діяльності (інші доходи отримані)		98,942	120,704
Класи виплат грошових коштів від операційної діяльності			
Комісійні витрати, що сплачені		(700,725)	(567,220)
Адміністративні витрати та інші операційні виплати, що сплачені, у т.ч.:		(2,012,182)	(1,789,551)
Витрати на виплати працівникам		(1,278,976)	(1,123,223)
Інші адміністративні та операційні витрати		(612,490)	(599,291)
Інші витрати		(120,716)	(67,037)
Повернення податків на прибуток (сплата)		(541,747)	(426,973)
Чисті грошові потоки (використані в операційній діяльності) до зміни в операційних активах і зобов'язаннях		4,356,124	3,777,640
Чисті грошові потоки від операційної діяльності (використані в операційній діяльності)			
Чисте (збільшення)/зменшення кредитів та авансів банкам		-	473,403
Чисте (збільшення)/зменшення кредитів та авансів клієнтам		(14,068,505)	(2,629,836)
Чисте (збільшення)/зменшення похідних фінансових активів		2,185	(10,107)
Чисте (збільшення)/зменшення інших фінансових активів		(20,547)	54,311
Чисте (збільшення)/зменшення інших нефінансових активів		22,988	(26,883)
Чисте збільшення/зменшення коштів банків		1,234	(189,987)
Чисте збільшення/зменшення коштів клієнтів		10,572,888	9,191,551
Чисте збільшення/зменшення похідних фінансових зобов'язань		(840)	(2,603)
Чисте збільшення/зменшення інших фінансових зобов'язань		51,895	276,379
Чисте збільшення/зменшення інших нефінансових зобов'язань		2,404	(437,577)
Чисті грошові потоки від операційної діяльності (використані в операційній діяльності)		919,826	10,476,291
Грошові потоки від (для) інвестиційної діяльності			
Придбання цінних паперів		(453,031,625)	(548,062,005)
Надходження від реалізації інвестицій у цінні папери		450,971,785	546,759,323
Надходження від продажу основних засобів		4,637	34,412
Придбання основних засобів		(154,341)	(145,119)
Придбання нематеріальних активів		(148,340)	(162,170)
Чисті грошові потоки від інвестиційної діяльності (використані в інвестиційній діяльності)		(2,357,884)	(1,575,559)

Акціонерне товариство «ОТП БАНК»

Окремий звіт про рух грошових коштів
за рік, який закінчився 31 грудня 2021 року (продовження)
(у тисячах українських гривень)

	Примітки	2021	2020 (як реклаксіфікован о)
		За нарастаючим підсумком із початку року до дати звітності	За нарастаючим підсумком із початку року до дати звітності
Грошові потоки від (для) фінансової діяльності			
Повернення інших залучених коштів		(91)	(367,982)
Виплати за орендними зобов'язаннями	9	(168,168)	(147,237)
Дивіденди сплачені		(1,200,000)	-
Чисті грошові потоки від фінансової діяльності (використані у фінансовій діяльності)		(1,368,259)	(515,219)
Чисте збільшення (зменшення) грошових коштів та їх еквівалентів до впливу змін валютного курсу		(2,806,317)	8,385,513
Вплив змін валютного курсу на грошові кошти та їх еквіваленти		(1,290,611)	1,778,325
Вплив зміни резервів на грошові кошти та їх еквіваленти		(42,016)	-
Чисте збільшення (зменшення) грошових коштів та їх еквівалентів		(4,138,944)	10,163,838
Грошові кошти та їх еквіваленти на початок періоду		17,138,498	6,974,660
Грошові кошти та їх еквіваленти на кінець періоду	4	12,999,554	17,138,498

Затверджено до випуску керівництвом АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА «ОТП БАНК» та підписано від його імені:

Володимир Мудрий
Голова Правління

17 серпня 2022 року

Наталія Дюба
Головний бухгалтер

17 серпня 2022 року

Примітки, надані на сторінках 8-112, є невід'ємною частиною цієї окремої фінансової звітності.

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ОТП БАНК»

Окремий звіт про прибуток або збиток
за рік, який закінчився 31 грудня 2023 року
(у тисячах українських гривень)

	Примітки	2023	2022
Процентні доходи, у т.ч.:	13	12,121,526	8,787,828
Процентний дохід, обчислений із застосуванням методу ефективного відсотка	13	12,109,061	8,774,395
Інші процентні доходи	13	12,465	13,433
Процентні витрати	13	(3,480,867)	(1,981,446)
Чистий процентний дохід (Чисті процентні витрати)	13	8,640,659	6,806,382
Комісійні доходи	14	1,869,768	1,785,441
Комісійні витрати	14	(739,463)	(663,787)
Інші доходи		91,475	128,973
Чистий прибуток (збиток) від операцій з фінансовими інструментами за справедливою вартістю через прибуток або збиток		(102,552)	100,893
Чистий прибуток (збиток) від операцій з борговими фінансовими інструментами, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		(24,491)	(7,847)
Чистий прибуток (збиток) від операцій з іноземною валютою		378,182	713,690
Чистий прибуток (збиток) від переоцінки іноземної валюти		206,885	70,226
Прибуток від зменшення корисності та сторнування збитку від зменшення корисності (збиток від зменшення корисності), визначені згідно з МСФЗ 9	15	120,458	(5,658,273)
Інші витрати	16	(220,011)	(134,244)
Інші прибутки (збитки), у т.ч.:		(129,729)	(100,474)
- Збиток від модифікації фінансових активів		(129,729)	(100,254)
Витрати на виплати працівникам	16	(1,679,418)	(1,408,154)
Амортизаційні витрати	16	(341,058)	(341,116)
Інші адміністративні та операційні витрати	16	(647,867)	(565,299)
Прибуток (збиток) до оподаткування		7,422,838	726,411
Витрати на сплату податку (доходи від повернення податку)	17	(3,710,531)	(129,305)
Прибуток (збиток) за рік		3,712,307	597,106
Прибуток на акцію			
Середньозважена кількість простих акцій в обігу		499,238	499,238
Базисний та розбавлений прибуток на акцію, в українських гривнях		7,436	1,196

Затверджено до випуску керівництвом АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА «ОТП БАНК» та підписано від його імені:

Володимир Мудрий
Голова Правління

19 квітня 2024 року

Наталя Дюба
Головний бухгалтер

19 квітня 2024 року

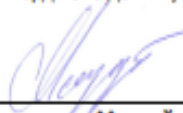
Примітки, надані на сторінках 08-103, є невід'ємною частиною цієї окремої фінансової звітності.

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ОТП БАНК»

Окремий звіт про сукупний дохід за рік, який закінчився 31 грудня 2023 року
(у тисячах українських гривень)

	Примітки	2023	2022
Прибуток (збиток) за рік		3,712,307	597,106
Інший сукупний дохід			
Компоненти іншого сукупного доходу, які не будуть перекласифіковані у прибуток або збиток, до оподаткування			
Інший сукупний дохід, до оподаткування, прибутки (збитки) від інвестицій в інструменти капіталу		71	1,172
Компоненти іншого сукупного доходу, які будуть перекласифіковані у прибуток або збиток, після оподаткування			
Прибутки (збитки) від фінансових активів, оцінених за справедливою вартістю через інший сукупний дохід, до оподаткування		613,334	(41,983)
у тому числі:			
зміна справедливої вартості інвестицій, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		202,824	(110,475)
зміна резерву на покриття очікуваних кредитних збитків за інвестиціями, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	24	410,510	68,492
Сума накопиченого прибутку/ (збитку), що перекласифікована у склад прибутків та збитків в результаті вибуття інвестицій, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		24,491	7,847
Податок на прибуток, що відноситься до фінансових активів, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід у складі іншого сукупного доходу	17	(161,850)	6,145
Загальна сума іншого сукупного доходу, який буде перекласифіковано у прибуток або збиток, після оподаткування		475,975	(27,991)
Загальна сума іншого сукупного доходу		476,046	(26,819)
Загальна сума сукупного доходу		4,188,353	570,287

Затверджено до випуску керівництвом АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА «ОТП БАНК» та підписано від його імені:

Володимир Мудрий
Голова Правління

19 квітня 2024 року

Наталя Дюба
Головний бухгалтер

19 квітня 2024 року

Примітки, надані на сторінках 08-103, є невід'ємною частиною цієї окремої фінансової звітності.

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ОТП БАНК»

Окремий звіт про рух грошових коштів
за рік, який закінчився 31 грудня 2023 року
(у тисячах українських гривень)

	Примітки	2023	2022
Грошові потоки від операційної діяльності			
Класи надходжень грошових коштів від операційної діяльності			
Проценти отримані		12,042,627	8,694,972
Комісійні доходи, що отримані		1,877,289	1,754,684
Чистий прибуток (збиток) від операцій з фінансовими інструментами за справедливою вартістю через прибуток або збиток		(83,609)	113,546
Чистий прибуток (збиток) від операцій з іноземною валютою		378,182	713,690
Інші надходження грошових коштів від операційної діяльності (інші доходи отримані)		91,947	140,785
Класи виплат грошових коштів від операційної діяльності			
Проценти сплачені		(3,473,023)	(1,994,258)
Комісійні витрати, що сплачені		(739,463)	(663,787)
Адміністративні витрати та інші операційні виплати, що сплачені, у т.ч.:		(2,362,767)	(2,123,315)
Витрати на виплати працівникам		(1,517,150)	(1,437,346)
Інші адміністративні та операційні витрати		(625,606)	(551,505)
Інші витрати		(220,011)	(134,464)
Повернення податків на прибуток (сплата)		(1,166,725)	(149,799)
Чисті грошові потоки (використані в операційній діяльності) до зміни в операційних активах і зобов'язаннях		6,564,458	6,486,518
Чисте (збільшення)/зменшення кредитів та авансів банкам		-	(379,871)
Чисте (збільшення)/зменшення кредитів та авансів клієнтам		5,603,055	8,329,393
Чисте (збільшення)/зменшення інших фінансових активів		214,559	(201,810)
Чисте (збільшення)/зменшення інших нефінансових активів		12,549	(3,696)
Чисте збільшення/(зменшення) коштів банків		15,211	(1,035)
Чисте збільшення/(зменшення) коштів клієнтів		2,418,069	12,499,881
Чисте збільшення/(зменшення) інших фінансових зобов'язань		(10,442)	(48,335)
Чисте збільшення/(зменшення) інших нефінансових зобов'язань		(12,535)	9,996
Чисті грошові потоки від операційної діяльності (використані в операційній діяльності)		14,804,924	26,691,041
Грошові потоки від (для) інвестиційної діяльності			
Придбання цінних паперів		(5,971,222,029)	(3,088,078,802)
Надходження від реалізації та погашення інвестицій у цінні папери		5,961,470,908	3,070,463,782
Придбання основних засобів		(120,204)	(185,571)
Надходження від продажу основних засобів		69,796	95,249
Придбання нематеріальних активів		(268,616)	(130,885)
Надходження від продажу інвестиційної нерухомості		-	1,441
Чисті грошові потоки від інвестиційної діяльності (використані в інвестиційній діяльності)		(10,070,145)	(17,834,786)

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ОТП БАНК»

Окремий звіт про рух грошових коштів
за рік, який закінчився 31 грудня 2023 року (продовження)
(у тисячах українських гривень)

	Примітки	2023	2022
Грошові потоки від (для) фінансової діяльності			
Повернення інших залучених коштів		(579)	(17)
Виплати за орендними зобов'язаннями	12	(73,133)	(60,898)
Чисті грошові потоки від фінансової діяльності (використані у фінансовій діяльності)		(73,712)	(60,915)
Чисте збільшення (зменшення) грошових коштів та їх еквівалентів до впливу змін валютного курсу			
Вплив змін валютного курсу на грошові кошти та їх еквіваленти		1,415,245	4,421,800
Вплив зміни резервів на грошові кошти та їх еквіваленти	4	152,871	(126,713)
Чисте збільшення (зменшення) грошових коштів та їх еквівалентів		6,229,183	13,090,427
Грошові кошти та їх еквіваленти на початок періоду		26,089,981	12,999,554
Грошові кошти та їх еквіваленти на кінець періоду	4	32,319,164	26,089,981

Затверджено до випуску керівництвом АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА «ОТП БАНК» та підписано від його імені:

 Володимир Мудрий Голова Правління	 Наталія Дюба Головний бухгалтер
19 квітня 2024 року	19 квітня 2024 року

Примітки, надані на сторінках 08-103, є невід'ємною частиною цієї окремої фінансової звітності.